

ВІСНИК

THE HERALD

- VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно-політичний місячник

З М І С Т

Д-р П. Мірчук — Шлях Велетня	2
Євген Орловський — За творців нової дійсності	4
Петро Кізко — Два кроки лишилось	8
** — Успішний політичний форум	9
Людмила Мойсеєва — Два великі слова — один могут- ний клич	12
Д-р Михайло Кушнір — Сила і внутрішні суперечності комунізму	15
Петро Кізко — Валентина	18
Леонід Полтава — Симон Петлюра, Євген Коновалець — зразки для молоді	20
** — „Ім'я її залишиться святим серед жидів”	21
Д-р Роман Кухар — Болгарія в поході	22
** — У 80-річчя д-ра Дмитра Донцова	25
** — Коли життя творить жарти	25
Іван Боднарук — Молодь і громадська праця	26
Франческо Каснаті — Шибайголова — навколішках	28
** — З преси	29
Борис Грінвальдт — Карбоване слово	30
** — Відділ ООЧСУ в Перт Амбой	32

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОВІД
УКРАЇНИ

ЗБІРКА НА ПОКРИТТЯ КОШТІВ ПРОЦЕСУ:

ЧІКАГО

По \$ 10.00 — Кловатий Василь, Ризецький Володимир, Бурдик Іван, д-р Старух В., Врати Оленці, Лаврів Василь, Куляс Е. Юліян, Мула Ілля, Карасейчук Іван, Гарасименко Іван, Козій, Кок А., д-р Лапичак Т., Дмитраш Василь, д-р Стефурак Василь, Левкович Степан, Венгер Михайло, Юнак Петро, Вітковський Антон, Горайський Іван, д-р Крупка Р., Дацко Осип, Галамай Іван, Попель Орест, Свачій Михайло, Тарнавський Омелян, д-р Папс Стефанія, Сливка Микола, Косаревич Юрій, Гнидка Мих., Лисенко І.

По \$ 5.00 — Цяпало П., Музика Василь, Костів Роман, Вазар, Модрицький Т., Скоморох І., Дедьо Степан, Пенгрин Теодор, Нікорович Володимир, Павлівець Богдан, Вихрій Павло, Черевайко Микола, Гнидка А.

По \$ 3.00 — Д-р Кочій С. Прокуда Василь, Приймак М., Шипайло Стефан.

По \$ 2.00 — Крайник А., Даркович Т., Янушевський Антін.

По \$ 1.00 — Оленець, Ольшанський Т., Олійник Арсен.

Листа ч. 0117. Збірщик п. О. Панчишин.

По \$ 10.00 — Михайло Марчук.

По \$ 5.00 — М. Марчук, Явний, В. П. Карпа, д-р Фаріон.

По \$ 3.00 — О. Варениця, В. Щебляк, Вілецькі.

По \$ 2.00 — А. Харкевців, Філь, Сербинський, Клямків, Т. Стоцька, Р. Мельник, Мосяк,, Гривівські, Ільницький.

По \$ 1.00 — Я. Кулина, В. Мельник, Пундяк, Корнота, Семянчук.

Листа ч. 0118. Збірщик п. Ю. Коваль.

По \$ 20.00 — Ю. Коваль.

По \$ 10.00 — П. Космина.

По \$ 5.00 — В. Вуда, М. Дерень, М. Космина, М. Кінах, П. Семків, В. Шустер, В. Вочкевич.

По \$ 3.00 — О. Шеремета, Е. Лежнюк, П. Ведін, М. Петруняк, С. Коваль, А. Годчак, С. Коваль, М. П., М. Гнатиско.

По \$ 2.00 — І. Ковалевич, І. Нуркан, І. Малийкий, Л. Лесняк, М. Абрамюк.

Листа ч. 109. Збірщики: Верещак і Гусак.

По \$ 5.00 — П. Крутяк, Панчишин, Береза, Васько, Дудзяк, Попель, Верещак, Гусак, Іванів, Лисик, Басараб, Плішка, Дзидзан.

По \$ 3.00 — Дуда, Дикий.

По \$ 2.00 — Бойчук, Максимчук, Дзідза, Кравець, Мельнишин, Гаврик, Червінський, Тоґан, Мамчій.

По \$ 1.00 — Здирка, Колодчин, Сало.

Листа ч. 110. Збірщик А. Грабас.

По \$ 5.00 — І. Воднарук, Ярчишак, Панасюк, М. Ш., Гавриляк, Іван, Запаранюк, Д. В., Рошкевич, Грабас.

По \$ 4.00 — Косович.

По \$ 3.00 — Іванців, Щербак.

По \$ 2.00 — Н. С., Петрів, Петрів, Наконечний, Церковський, Мартин, Котняк, Дрозд, Коха, Венгловський.

По \$ 1.00 — Кашуба, Полянський, Заяць, Лющня, Воркович, Головатий, Кулич.

Листа ч. 119. Збірщики: Дзвіняк і Вілій.

По \$ 10.00 — Палагнюк, П. С., Луцк.

По \$ 5.00 — Лучків, Дзвіняк, Вілій, В. Кокорудза.

По \$ 3.00 — Ткачук, Лесюк, Мицик, Огаренко, Паш-Збірка — 4

ковецька, Ноґач.

По \$ 2.00 — Федорчак, Рибак, Береза, Швачук, Воярецький, Вень, Вілоус, Деркач, Шиб, Лів-сь.

По \$ 1.50 — Р. Дмитерко.

По \$ 1.25 — Яцків.

По \$ 1.00 — Ваків, Остапчук, Буксар, Вусень, Качуровський, Стельмах, Пундур, Грабовий, Кравчук, Жа-мула, Бородай.

Листа ч. 120/а.

По \$ 50.00 — Український Американський Клуб в Чікаґо.

По \$ 10.00 — Ольшанський.

По \$ 5.00 — П. Куліш, Л. Воднар, М. Семчишак, проф. І. Повалячек, Ю. Стельмащук.

По \$ 3.00 — Рожка.

По \$ 2.00 — Лучків.

По \$ 1.00 — Воднар, Васінець, Височан, Дениґа.

Листа ч. 0273. Збірщики: Фірцевич і Гулик.

По \$ 10 — І. Гулик, І. Гатиліак, Ю. Лакагор.

По \$ 5.00 — Т. Федорович, К. Гриневич, Г. Гармай, І. Григорович, І. Михальцевич, І. Дудич, Пгонтковський, С. Шевчук, М. Юзьків, І. Максимець.

По \$ 3.00 — С. Куліш, В. Губаль, М. Павлюк, С. Оска, С. Гринішак.

По \$ 2.00 — Г. Кучма, Р. Маркевич, Г. Хомяк, Т. Максимів, Г. Паук, Т. Коваль, О. Езерський, В. Шуть, П. Курило, М. Ванкевич, М. Докторук, В. Васюнець, А. Гаврик.

По \$ 1.50 — М. Микитин.

По \$ 1.00 — В. Васьків, В. Данилюк, О. Чучман, І. Юрійчук, В. Пеняха, Г. Петценко, В. Гідревич, Д. Семенів, О. Хамула, І. Гавриленко, А. Гриневич.

По \$ 0.50 — М. Цукля, А. Богдан, С. Мартин.

Листа ч. 0274. Збірщики: пп. Фірцевич і Гулик.

По \$ 5.00 — М. Ксенглова, Г. Шильчук.

По \$ 3.00 — М. Харатін.

По \$ 2.00 — П. Борух, С. Партика.

Листа ч. 275. Збірщик С. Голяш.

По \$ 50.00 — Т-во В. Вояків УПА.

По \$ 5.00 — С. Голяш, Д. Новошицький.

По \$ 3.00 — М. Сасюк.

По \$ 2.00 — В. Новошицький.

По \$ 1.00 — І. Камінський, Г. Довбуш.

ЧІКАГО — СЕРЕДНИЙ ПІВДЕНЬ

Листа ч. 0228-0229. Збірщик Іван Костик.

По \$ 10.00 — Порохонько Г., Н. Н., Триноґа С., Врицький В., Колодчин Ф.

По \$ 5.00 — Вигнанський П., Ковалишин М., Ячишин М., Мартинів В., Хомяк Я., М. К., В. П., Слободян П., Лужний Н., Тимець М., Стельмащук В., Костик І., Василенко М., Врячка В., Палушкевич М., Козак І., Заброцький С., Козій А., Бардахівський О., Талева Ю., Чурма Т.

По \$ 4.00 — Сторчак І., Пірко І.

По \$ 3.00 — Орищук Н.

(Продовження на 3-ій стор. обкладинки)

ГЕРОЯМ СЛАВА!

ПОСТАТІ С. ПЕТЛЮРИ, Е. КОНОВАЛЬЦЯ, Т. ЧУПРИНКИ, С. БАНДЕРИ, ЩО ТВОРЯТЬ ПАМ'ЯТНИК
БОРЦЯМ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ НА ОСЕЛІ СУМА В ЕЛЛЕНВІЦІ, Н. І.
РОВІТИ МИСТЦЯ М. ЧЕРЕШНЬОВСЬКОГО.

Д-р Петро Мирзук

ШЛЯХ ВЕЛЕТНЯ

(У 25-ліття смерті ст. п. полк. Євгена Коновальця)

Законами й міністерськими декретами демобілізували регулярну українську армію, добивається своєю рішучістю дозволу на формування регулярної, дисциплінованої військової форми маці як збройного ядра самостійної української держави: тієї форми Січових Стрільців, яка стала хребтом армії Української Народної Республіки в уся її протимосковський боротьбі.

Це на його поклик формується в Києві з української студентської молоді соборницький „Ломічний Студентський Курінь“, який своїм героїзмом в бою під Крутами вписав одну з найславліших сторінок української історії, чинстою своєю кров'ю окропивши державницький акт 22 січня. Ліквідація більшовицької ворохоби в Києві; охорона членів Центральної Ради та членів уряду УНР в часі відступу з Києва; прогнання більшовиків з Києва; біг під Мотовилівкою, який вирішив про привернення УНРеспубліки як самостійної української держави і безліч інших боїв в обороні української держави перед московською навалюю — зв'язані нерозривно з особою командира Січових Стрільців, з полк. Євгеном Коновальцем. Для всіх українців його ім'я було символом прямолінійного та безкомпромисового самостійництва, державництва і — ладу й порядку, що в тодішніх умовах анархії мало особливе значення: вістку про наблизення частини полк. Коновальця до якого мічевости приймало все місцеве населення, однаково українці, як і інші, які не були ворогами української державности, з нескриваними висловами радості й полетів, що „йде тверда влада, буде врешті лад і порядок“.

А коли в війні проти переважачих ворожих орді встояти не було сил і одні, в важкій зневірі, стали голосити кличі й проводити в практиці політику капітулянтства, а інші пусталися самі й намагались потягнути за собою весь український загаль на манівці терпимого шляхого сепаратизму і партійництва, він, полк. Євген Коновалець, знову кличе всіх українських патріотів до боротьби за українську державність під прапором, на якому виписані

Шлях двадцятилітньої боротьби за українську державність, що його пройшов полк. Євген Коновалець, — це шлях одного із духово-політичних українських велетнів.

Його ролю в історії української нації можна порівнювати тільки з ролю найвишачіших українських князів і гетьманів.

Згадувати і вшановувати відновлення української держави в 1918 році та героїчну збройну боротьбу українського народу в 1918-20 рр. в обороні відновленої самостійної української держави, не згадуючи й не вшановуючи разом з цим полк. Євгена Коновальця, значить — згадувати і вшановувати діло, не згадуючи й не вшановуючи відновлення вказав українському народові правильний шлях до дійсно-го відродження: шлях до самостійности української держави; тим шляхом сміливо і твердо пішов він сам і повів за собою всіх щирих українських патріотів, не звертаючи ніякої уваги на глумлення тодішнього офіційного псевдовладдя Винниченка та його товаришів, що цей шлях до української державности — це „шлях націоналістичного шовінізму, створений браком клясової революційної свідомости“.

І ж він, полк. Євген Коновалець, в час трагічної перемоги соціалістичних антидержавників і „антиліттаристів“ над самостійниками державниками з-під стягу Миколи Міхновського, коли згладні соціалістичні псевдовладді проголошували офіційно, що вони ніяк не збираються „оділяти Україну од Росії“ і окремими

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly. Second class postage paid at General Post Office, New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station, New York 3, N. Y.

кличі й ідеї соборництва, національного активізму й віри у власні сили, як протиставлення загумінковому сепаратизмові, урядовому сервілізмові та вірі в спасення збоку Антанти, Польщі чи большевиків. Він ставить концепцію продовжування безкомпромісової боротьби в формі перманентної, всеобіймаючої революції аж до повної перемоги і для реалізування цієї концепції творить УВО й ОУН.

В цій організованій і керованій ним революції завершується ідейно-політичне відродження української нації; поширення і зміцнення національної свідомості, політичного активізму і бойової наснаги доходить до небувалых вершин, опановує всі прошарки українського народу; росте і гартується в боротьбі нація, свідомо своїх цілей і зріла до найважчих завдань.

Січові Стрільці під командою і під політичним проводом полк. Євгена Коновальця творили на полях боїв на розлогих просторах України самостійницьку традицію української державності; по невдачі збройної боротьби вони під проводом полк. Євгена Коновальця стають ядром УВО й ОУН, переймають в свої руки і в революційній боротьбі високо й міцно держать прапор української державності; в рядах УВО й ОУН під проводом полк. Є. Коновальця ростуть і гартуються майбутні командири і бійці преславної УПА.

Таким способом, започаткована в роках визвольних змагань боротьба за українську державність не переривалась, але безперервно ведеться по сьогоднішній день. У цьому ж важкому, але нестримному марші до свободи вів український народ в перших двадцяти роках полк. Євген Коновалець — вождь української національної революції, а після його трагічної загибелі веде до перемоги — його дух.

І йтиме нестримно унапрявлений ним могутній похід українського народу до свободи доти, доки не скапітулюють перед вироценими його ідеєю й чином українськими воїнами-революціонерами недобитки московських наїзників,

поки над звільненою Україною замість червоного символу поневолення не замає свobodно синьо-жовтий прапор, символ свободи, а замість серпа й молота, символу закріпощення й пониження, не заблісне знову гордо Володимирів Тризуб, символ гідності й могутності української нації.

У тому ж, що національне пробудження українського народу в 1917 р. не знівечено соціалістичним антидержавництвом; у тому, що державницькі змагання українського народу в тому періоді не закінчилися добровільною капітуляцією перед концепцією чи то „єдиної всеросійської монархії”, чи теж „єдиної всеросійської соціалістичної республіки”, але, задокументувавши перед світом насильницький характер окупації України Московією, залишилися непохитно в серцях всіх українців; у тому, що під ударами невдач визвольних змагань 1917-20 рр. український народ не заломався морально, не зневірився і не пішов на шлях угодовства з окупантами, але повів далі безкомпромісову боротьбу за Самостійну Соборну Українську Державу; у тому, що в революційній боротьбі український народ перетворився остаточно в зрілу націю, досягнувши вершин моральної міцності; у всьому тому — головна заслуга його: командира Січових Стрільців, командира УВО, провідника ОУН, — **ОРГАНІЗАТОРА І ВОЖДЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ — ПОЛК. ЄВГЕНА КОНОВАЛЬЦЯ.**

4. З'їзд вважає, що працю обсерватора при ОН треба підсилити, створивши Комісію для зовнішніх справ. З тою метою треба довести до заснування станиці у Вашингтоні.

5. В облизгі концентризного наступу Росії на українську еміграцію З'їзд закликає всю українську еміграцію до об'єднаної оборони, щоб спільно протиставитися всім затіям ворога на кожному відтинку нашого суспільного, політичного і культурного життя.

**ПРИЙМАЄМО ЗАМОВЛЕННЯ НА КНИЖКИ НАШИХ ІСТОРИКІВ:
ПРОФ. О. ОГЛОБЛИНА І ПРОФ. М. ЧУБАТОГО.**

Євген Орловський

ЗА ТВОРЦІВ НОВОЇ ДІЙНОСТІ*)

I.

1. Регенеруючі товчки. Зариси душі індивідуальності.
2. Інтермеццо: Естетика Землі — один із елементів виховного тла росту індивідуальності й суспільства загалом — і складовий елемент поняття Української Нації. Критерій естетичних вартостей. 3. Героїзм. „Жертвенність” чи повинність?

Коли прагнеш для контрасту тиші й далеких візій, щоб дух творчості, відпочивши, відродився, йди на Могили, що в них Моці Святих спочивають, на Могили Героїв — і вночі. Там не ляк тебе огорне — ні! — і не тривога, а якась дивне почуття маєстатичности, величі й творчої радості, що до глибин душу проймає. Радості мимо трагізму й саме по причині перемоги над трагізмом життя, його владарного схоплення, що скріплює диспозицію творчості. Ти мусиш бути душею біля них, бо потребуєш, коли ти в постійному напруженні мізку й нервів, бодай хвилину побути біля тих, найближчих душі твоєї, які дадуть тобі не раз потрібний спокій, що відроджує будуючу й перероджуючу світи творчість. Вони ближчі тобі за батька й матір, бо ти й вони — це симфонія прийдешнього. І це — відблиск героїчного минулого. Це без дисонансів великий гимн перемоги світла над темрявою.

Душі індивідуальностей погибших, живучих і тих, що житимуть, не мають нічого з простої. Вони складні й багаті в найсубтельніші, найглибші й найрізномодніші переживання. Вони мають у собі маєстатично-динамічну тишу безкрайного океану, кипіння і буревій найбільш первісних осередків землі, її нетрів і джунглів, тристанську рвучкість і тугість та парсифальську музику засвітних просторів. Індивідуальності знаходять у творчості свою душу, регенерують і оживляють її. Індивідуальність не потребує ніяких зовнішніх товчків. Відродитися може тільки зі себе самої і в собі самій знайти сили до життя!

Коли не знаходить їх, приходиться її кінець. Чи ж важно, в якій формі?! Коли гине її творчість, вона перестає бути собою. Її творчі думки й діла — це частинки її душі, це не механічні відбитки! Зміст її душі — це ідея, яку проводить у життя. Коли б ідея померла, з нею померла б індивідуальність. Бо метове само-

визначення і ціль її існування — пропали б. Ніколи — знову ж — навпаки. Коли за ідею (говоримо про національну ідею) індивідуальність гине, ідея звичайно перемагає і стає наявною дійсністю, з реально-психологічної і моральної дійсності індивідуальності вона стає наявною — об'єктивною — реальністю — себто перемагає. Тоді індивідуальність тріумфує.

Немає — знов же — більшого й глибшого душевного болю, ніж біль душі творця внаслідок невдачі. Біль душі, що переходить у фізичний, що сягає меж божевілля. Однак... Етичні вартості, підметна віра й сила духа, наказують почати наново й зробити краще. Скарга на особисті невдачі має багато з комічності, хоча може й знаходити співчуття. Шукати співчуття для свого горя в інших — це не прикметна риса великих індивідуальностей.

Вмираючи, вони оставляють наступникам золотий мит і легенду героїчних досмертних зусиль за ідею. І на них ростуть нові борці, що криваво-блискучу нитку традицій продовжують. Ті з-за гробу стоять на сторожі й бережуть непорочність і святість Ідеї.

І з Могил їх голос несеться:

„Хай бій ваш буде перемогою,
А перемога — помстою!”

Він дає українській національній спільноті свідоцтво існуванню невмирущої волі жити й володіти. Тим сильніше цей поклик лунає із розритих Могил, що завжди навесні і в Свято Героїв квітям оповиті й гомоном бадьорих пісень непроглядних мас оживлені — а то й скроплювані кров'ю паломників, що йдуть на свою Святу Землю, Святі Місця, щоб сил набрати й поклін Тіням Національних Героїв віддати, святотацтву вандалів протиставитись...

Із Могил ви чуєте голос: „Іду на вас!” шляхетного Лицаря, князя Святослава, стогін землі під ударами Ігоревих комонників, брязкіт шаблук Богданового Лицарства, пронизливі звуки гострення свячених ножів Гайдамаків,

*) „Студентський Шлях”, травень-червень 1934 р., чч. 5-6 (37-38). Євген Орловський — це один з псевдонімів, що їх з огляду на польську цензуру вживав п. Я. Стецько.

радісні пісні героїчного Січового Стрілецтва, що йде в рукопашний бій і т. д. — Ви бачите Тіні впавших над Калкою і Каялою, під мурами Царгороду і Синопу, Завихостом, над Жовтими Водами й під Берестечком, під Конотопом і Полтавою, під Крутами й Базаром, що по-геройськи в минулому, сучасному чи майбутньому боролися, борються чи боротимуться за ідею Української Держави. З-поза їх визирає Сонце, з українського чорнозему підноситься грізна рука переможця.

II.

— „Ні! Вернуса, хай зловлять! Хай вб'ють! Візьму ще грудку її — цієї святої землі нашої, — щоб, вмираючи на чужині, востаннє глянути на неї...” „Її — цю землю — таку чудову, таку божесько гарну віддати й оставити ворогам, нашу землю?!.. О, ні! ніколи! Щоб святотатська рука її діткнула й держала, — це нестерпне, це жахливе! Хай радше згину, хай вона забере мене! Святотатських чинів ворога на ній не знесу!”

Цю стихійну — органічну — тугу й любов до власної землі відчув в усій гостроті хіба той, що був розлучений з нею, що за ґратами — або на чужині.

Туга й любов до естетики її, її золотої сонцем опроміненої зелені, туга за безмежною рівниною буйних піль і степів, де око не знайде місця супочинку, а лине у безкраї далини, у безвісти, туди, де зустрічаються Творець і Природа, за масштатичною величчю гір і бурхливими хвилями Козацького моря, дає таке сильне почуття власної сили й величі, що з усіми й найважчими перешкодами ставала б людина до бою — це щось добре знане, але й незбагнуте. Чи туга й любов до тих естетичних цінностей і всіх невичерпних багатств тієї землі, не ради користюлюбності й утилітаризму, а ради тієї свідомості, що вона у цілій своїй божеській красі вічно, від віків і по віки — наша, чи це прив'язання до неї, до її усіх вартостей — не є одним із елементів, що складаються на поняття Української Нації?! Коли на тлі цієї краси і серед неї, на тлі цих природних умовин діяли наші діди, батьки й діють та діятимуть діти, коли кривавою багрянницею встеляється вона, коли могили й кургани святими

трупами воїнів начинені, коли на ній росли й виростали Національні Герої, клали голови холодно-ярські повстанці, коли узбіччя Маківки вкрапали білі тіла Стрілецтва, коли існує ота свідомість, що вона наша, — то топтання її чужинецьким чоботом є святотатством і вимагає кари й до помсти зове, як за святотатство ялося...

Не розглядаю, як видно з останнього, моменту краси й багатств, географічної — і геологічної будови — української землі (саме землі! — не так території в простірному розумінні), туги й любови до неї, у відірванні від усіх інших основних елементів, що разом взяті творять поняття Української Нації, тому й не може бути в нікого думки, мовляв, коли б не були діткнені чужинцями економічні і т. п. багатства й естетика її — все було б в порядку. Таке розуміння було б в основі хибне, бо ми можемо тільки в цілості розглядати проблему складових елементів української нації, яка є неподільною духово-органічною цілістю, при внутрішньо-присущній (імманентній) кожній нації волі рости й володіти. Я тут хочу звернути увагу на один ще — поза традицією — складовий елемент. Для ясности вживу порівняння з людиною-одиноцею. Ніхто розумний не скаже, аналізуючи фізичну і психічну конституцію людини, що заспокоєння естетичних вимог одиниці є повним заспокоєнням її гонити взагалі. Людина — це цілість, тим більше — нація — найвищо-ступенна цілісна духово-органічна поява вимагає виповнення всіх своїх вимог під засадничим знаменником волі володіти й виявлятися як цілість.

Ця любов до землі і туга за нею — це один із мотивів тієї суворой й залізної відваги і твердості, непохитності її жителя, що на прохання вимагав самого Бога, а все таки „Я мав рихт, Боже!”*) Бога, в якого вірить і якого любить своєю суворою любов'ю... Вона є й одною із причин, чому так сильно відпорна душа Українця на асиміляційні впливи на чужині, чому не акліматизується так швидко, як інші національності. Вона своєї землі забути не може. Вона любить і тужить за нею.

Хочу ще звернути, зокрема, увагу на естетику землі у відношенні до етики людини. Не

*) Так у творах Стефаніка.

говоритиму тут докладніше про естетику літературної й загалом мистецької творчости людини, і критерії оцінки цього роду творчости, а зверну увагу в першу чергу на естетику вартостей, не створених людським хистом, на естетику живої природи.

Це факт, що естетичні вартості є одним із чинників, які скріпляють і зроджують етичні цінності. Естетичні переживання впливають на зміцнення і ріст етичних елементів, тому естетичні вартості, як такі, мають у собі етичні первні.

Естетичні вартості — це не тільки вартості форми, це вартості й суті. Естетика — це не тільки форма для думки й ідеї. Справжня естетика вмщує в собі вже етичні вартості, тим більше, очевидно, коли ідея, висловлена в естетичному творі, етично добра. „Естетична творчість” з перемагаючою етично злого ідеєю не є естетичною творчістю. Бо естетично добре може бути тільки те, що є й етично добре. Естетична вартість — це, звичайно, не етична вартість, але те, що викликають естетичні вартості — є й етичного порядку цінністю. Це не значить, що естетичне почування те саме, що етичне, а означає, що естетичне почуття є підложжям також і етичних переживань. Буває, що естетичні елементи приглушують етично злу тенденцію своїм динамізмом і т. п. вальорами й на перший плян висуваються в індивідуальній площині сприймачів. Себто перемагають етично злу ідею. Естетичні враження, отже, можуть витворити етично добре підложжя. Етично добре підложжя, створене справжньою естетикою, перемагає етично злу думку. Коли б, однак, все ж таки перемогла — при сприйманні етично — зла ідея, то тоді перерішує вона вартість естетичної творчости, і то, очевидно, негативно. Отож, — оскільки є перемога естетичних цінностей в аперцепції (в сприйманні), остільки в теоретичній площині можна говорити про естетичність твору етично злої ідеї, бо можна говорити й про перемогу етично доброго елементу над етично злим.

Маєстатична краса природи, безкраїх буйних піль і степів, бурхливих хвиль моря, величних обрисів гір — ушляхетнює душу. Естетика вчить чесноти. Чи не родить вона найрізніших позитивних почувань, почуття величі, непоборности й гордості?! Чи не порушує ни-

ток ідеалістичного відношення до світу?! Естетика природи — це позитивна вартість, бо створина Доброю рукою. В ній бачиш і відчуваєш ідею й душу вселенної, що співає від віків і по віки гимн Боротьбі, Величі й Побіді, гимн Гідности й Гордості, гимн Непоборности.

III.

Це є один із елементів того виховного тла, на якому росли й ростуть Герої і на якому загалом виховується в однаковій мірі ціла суспільність. Відношення цього тла до ідеалізму й героїзму борців кидається у вічі. Виховне тло росту Героїв не є інше від тла ставання всього громадянства. Лише у них є вміння належно вглотувати й добачати етичні вартості. Є в них сильна натуга волі, доглибинне прийняття і органічне засвоєння й витворення — за власним почином — у собі етичних максим, фанатичне захоплення ідеєю, різке проводжування її в життя в обличчі й проти всіх небезпек і перешкод, а ради перемоги її з нараженням власного життя і з відданням його. Героїзм — це вислід ідеалізму. Це не тільки потенціальна, а й реально-діяча в житті диспозиція, це прояв ідеалізму в чині, реальний прояв ідейности й етичности, в обличчі найгрізнішої небезпеки для індивідуального життя. Виповнити силою своєї волі прірву між реально-можливим і бажаним, між метою і засобами, коли в риск приходить життя — це змаг Героя.

Він ризкує життям і віддає його не тому, що воно йому байдуже, що його не цінить і не цінить своєї індивідуальности. Навпаки. Він найбільш радісний творець і любовник життя, який за життя і для життя нації, з усією свідомістю і радістю приймає смерть, бо над усе цінить ті ідейні вартості життя, задля яких живе. Коли цим вартостям грозить послаблення чи упадок, він, щоб зберегти їх, віддає життя, ризкує ним, бо тільки тоді для нього життя має вартість, коли ці вартості тріюмфують. Для перемоги й збереження їх він існує і діє. Мати якнайінтенсивніше хотіння жити, прийняти добровільно-органічно за свої ідейні вартості й вимоги національного росту, утотожнити ціль свого життя зі змаганням, зберегти, скріпити й поширити дужчання національних сил і за- для росту їх ризкувати чи віддати особисте

життя та гідно й мужньо видержати до кінця це означає — іти дорогою національного героя.

Людина, що заломлюється, тратить віру, — виказує, що етичні вартості її були ослабі. Виконати геройський чин і, ставши в обличчі смерті, непохитно до останнього віддиху держатися і своєю гордою поставою давати свідок правді своїй, невмирущій своїй ідеї, не ломитися й після чину, а відважно скласти своє „вірую” боротьби й творчості — це вимоги героїчної постави.

Не смерті людини прагне національний борець, а перемоги національної ідеї. Не людину усуває він, а персоніфікацію чужинного панування над його нацією. Не тужить він за щастям ножа й крові, а тужить за щастям перемоги ідеї. Коли шлях перемоги веде через кров, трупи й свячені ножі, так кров, трупи й мечі — це засоби для досягнення цілі. І вживається їх задля можливості єдино ними досягнути перемогу, здійснення ідеї. І усунення на насиллям людини чи перешкоди спричинене лише тим, що вона стоїть на шляху до ідеї. І не йде тут головно про те, чи на її місце стане нова, але йде тут про ліквідацію уосіблення, про виховний й інструктивний момент для власної суспільності, як і про стратегічний.

Герой, віддаючи життя за інших, не робить із себе „бідної жертви”. — „Жертва” — це хіба той, що, наприклад, будучи політичним опортуністом, сидить у тюрмі за націоналізм. Це дійсно „бідна жертва” сліпого випадку, життєвих непорозумінь. Герой в діянні для загалу знаходить своє індивідуальне щастя, бо його індивідуальне щастя — це щастя загалу.

Нація — це єдина духовна спільнота. Перемогти в собі відосередні сили й нахили, протині основній нотці позитивних вимог, і піти по напрямних праці для загальнонаціонального добра — це не значить зробити із себе „жертву”. Це означає піти по лінії призначення і волевого самоозначення людини-героя, виявити свою непересічну індивідуальність.

Створити в собі, — перемагаючи й перемігши інтенсивно діючі відосередні сили, — позитивні вартості такої натури, що на височини недосяжних для загалу вершин підносили б індивідуальності, — це не самозаперечення, не заперечення себе, а самовиявлення, себто виявлення усіх позитивних, прометеївських дина-

мічних ідейних сил задля національного росту! Це не самозапертя, але запертя й перемога над деструктивними елементами у людини! Це заслуга індивідуальності, і це ми звемо героїзмом, повинністю, а не трагедією „жертвенності”.

Про повинності ми говоримо, не про „жертвенність”. Про обов’язок, а згодом про право. Говорити про „жертвенність” — значить говорити про санкціонування негативних, егоїстичних сил у людини й про „зречення” дечого в „користь загального добра”. Треба доосновно змінити цю психіку й мораль егоїста. Треба доосновно переміняти вартості й переставити поняття. Афірмація — санкціонування слабостей — хоча це може виглядає парадоксально — зветься „жертвенністю” в людей нинішньої доби. Треба зрозуміти, що хто поставив би знак запитання над своїм українським патріотизмом, поставив би знак запитання над своїм існуванням взагалі як людини. Дати, наприклад, даток на загальні цілі, чи працювати в громадській інституції і т. д. — це для загибачого світу егоїстів „велика жертва”. Ідеалом нового, майбутнього світу це — довести до того, щоб розміри сьогоденної „жертвенності” — по-нашому — повинності були бодай рівні розмірам сьогоденних егоїстичних вживань, в найширших кругах громадянства. Сучасна т. зв. жертвенність — гумористично — мінімальна в порівнянні зі сучасним вдовільням егоїстичного порядку, мусить бути поставлена на місці егоїстичних вдовіль, як повинність, а вони мають зійти принайменше до її нинішніх розмірів.

Як сьогодні від егоїстично-індивідуального принципу життя ця „жертвенність” є „ухилом” (хай і позитивним навіть у розумінні егоїстів”), так у майбутньому від національно-суспільно-альтруїстичного життя егоїстичні тенденції будуть ухилами (але негативними). Йде боротьба, змагання за новий повний тип, за повну національно-суспільну людину (волі), за ідеал її в найширшому розмірі, серед найширших мас. Загальногромадською працею ніякої ласки нікому людина не робить, лише сповняє свій обов’язок, свою повинність, через що щойно вона являє собою вартість. І цю повинність виконує вона добровільно й без натиску, з внутрішньої konieczности, не зі зовнішніх спонук.

Як існує егоїстичне в змислі гедоністично-утилітаристичного й матеріалістичного вдовілля по сповненні егоїстичних забаганок, так мусять заіснувати вдовolenня індивідуально-ідеалістичне по сповненні індивідуальних — альтруїстичних бажань у відношенні до спільноти, себто по причині сповнення вимог спільноти завдяки зусиллям індивідуальності. Це є надання нового змісту й змислу життя індивіду-людині. Це, звичайно, ніяка неґація індивіда! Своє індивідуальне щастя і вдовolenня знаходить він у діянні для спільноти й сповненні її цілей. Коли би ви окреслювали всяке намагання знайти своє особисте щастя поверховно егоїзмом, так я — в нашому випадку — назвав би це парадоксально альтруїстичним егоїзмом. Але тут мусять теж пам'ятати про існування внутрішньої боротьби в людині й перемоги завдяки тільки її підметним зусиллям, зусиллям її свобідної волі з більшим нахилом у сторону зла над відосередніми — руйнівними — силами — й включити в оцінку цей момент.

Безумовно, повний тип національно-суспільної людини волі без егоїстичних ухилів, себто без вчинків, мотивованих і цілево визначених егоїстичними моментами, творитимуть дуже не-многі, що будуть без протирічностей втіленням цього вимріяного образу. Тому вони є і будуть завжди провідним елементом, бачитимуть лише національну ідею і перемога її чи поразка — це буде питання їх життя в цілому без егоїстичних ухилів, їх радості і смутку. Це володарі людських душ і взори чеснот. Це поклонники, але й володарі ідеї. Звичайно, звано їх ми героями*).

Свято Героїв — це свято не тільки минулих, погибших Борців, не тільки тих, що нині падають, але й тих, що завтра й по всі часи гинуть за ідею Української Державности, її здобуття, оборони, поширення і росту. Це Свято й в честь тих Героїв-Борців, що без озву й скарги йшли від віків і йдуть, не впадши в бою, до Світла і Сили, і тих, що по казатах і на засланнях, по Соловках, і в славу тих, що борються сьогодні, і тих, що прийдуть і змагатимуться у майбутньому. Це — Свято Героїв

*) У зв'язку з деякими з'ясованими тут проблемами стоїть стаття (е. о.) в „С. Ш.“ ч. 4-5 1933, п. з. „Завваги“ (про орден).

погибших, живучих і тих, що житимуть. Свято — по всі часи.

Їх зрозуміти й вірно їх душу зобразити можемо ми, бо серед нас вони живуть і діють. З-поміж нас родяться і падають невгнуті. Тепер вони великі безіменні. Вони невидні, але видні їх діла. І, здається, не один, читаючи оці рядки, здригнеться. А може це й про мене? Так, про тебе й до тебе, про кожного і до кожного з вас, бо всі ви мусять стати героями. Є і грядуть часи, що вимагають і вимагатимуть людей залізної волі, недосяжних звичайним смертникам етичних вартостей, сильних нервів і холодної розваги. І тому геть із скаргами, геть із неможливістями!

Хай бій ваш буде перемогою,
а перемога ваша помстою —

говорять Могилы.

А душа твоя оживає. Вона віднаходить себе. Вона проєктує чини. Голос із Могил — це голос твоєї душі. Дух Борців і згадка про їх чини, героїзм виховує народ.

Петро Кізко

ДВА КРОКИ ЛИШИЛОСЬ...

Два кроки лишилося війську пройти,
А пройдено безліч незлічених кроків.
Два кроки — і вже досягнули б мети...
Та раптом спинились колони широкі.
Хтось в першій перезі: — Не сила їти!
Не видно ж світання ні трохи початку!
І де ж то обіцані щастя світи?
Пора нам найвища, брати, відпочати!
І лави хитнулися, стали. Назад!
В затишні вертаймося рідні халуши!
Та лиш обернулися — ворога град
Вогнем сипонув, засіваючи трупи.
А там десь попереду іншим світи
Горіли життям, наче сонце, великим...
Два кроки лишилось було до мети,
І втрачено все — страхопудливим криком...
1961.

НАВЛИЖАЄТЬСЯ ЧАС СВЯТКУВАННЯ
25-ЛІТТЯ ВІД ДНЯ СМЕРТИ
ПОЛК. Е. КОНОВАЛЬЦЯ
СКРІПІМ НАШУ ДІЮ І ПІДВИЩУЙМО
НАШУ ГОТОВІСТЬ!

УСПІШНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ФОРУМ В НЬЮ ЙОРКУ

Товариство Прихильників АБН в Америці влаштувало 9 лютого ц. р. в готелі „Ньюйоркер” при співучасті понад 30 організацій дев'яťох національних груп в Америці конференцію-форум на тему „Політика вільного світу супроти російського та комуністичного колоніалізму і супроти визволення поневолених народів”.

На конференції виступили такі головні доповідачі: д-р Тінгфу Ф. Тсіянґ — амбасадор вільного Китаю в ЗДА, Су Янґ Лі — постійний обсерватор Кореї при Об'єднаних Націях, п. Ярослав Стецько — голова Центрального Комітету АБН і кол. голова Українського Державного Правління та п. М. Фіген — конгресмен з Огайо. Модератором був конгресмен Ч. Керстен. Увечері того ж дня відбувся репрезентативний бенкет, на якому головними доповідачами були Ліу Чієґ — постійний представник вільного Китаю в Об'єднаних Націях, федеральний комішенер Е. О'Коннор і д-р Габор де Бешені — голова ПАБНА. На конференції було присутніх 350 осіб.

Конференцію відкрив передсідник ПАБНА — ред. І. Білинський, назвавши її „монументальним політичним форумом з огляду на історичний момент, ідейну пов'язаність учасників та участь стількох визначних гостей”. Він підкреслив, що „справа неподільності свободи постійно вказує на взаємозалежність свободи між ЗДА, поневоленими народами Європи і Азії та загроженими країнами цілого, ще вільного світу”. „Не забуваймо — сказав ред. Білинський — знаменитої промови амбасадора вільного Китаю, д-ра Тсіянґа під час 15-ої Сесії Загальної Асамблеї ООН на тему советсько-російського колоніалізму і пам'ятаймо прекрасні політичні виступи конгресмена Майкела Фігена на тему поневолення Москвою многих народів”.

Першим промовцем був д-р Тсіянґ, що говорив на тему: „Комуністичний імперіалізм — єдина перешкода для світового миру й свободи”. „Советська збройна інтервенція на Мадярщині — заявив він — була найбільш підлим ударом по чартеріві Об'єднаних Націй. Комуністичний світ є реакційний. Він знає лише панування через відмову права самовиявлен-

ня поневоленням ним народам. В той час, коли всі інші імперії зникають, советсько-російська стала більшою від імперії, про яку коли-будь мріяли царі й цариці. Коли колонії Заходу в Азії і Африці перетворилися на самостійні держави, старі культурні країни, як Україна і балтійські країни, ще й досі залишаються під кормигою советського імперіалізму. Думаю, що я перший в Об'єднаних Націях підніс голос проти тих, що продовжують закріплювати советський імперіалізм в сучасній добі”.

Нав'язуючи до імперіалістичних цілей Москви, д-р Тсіянґ дав основну аналізу комуністичного імперіалізму на азійському континенті, як теж аналізу принципів та дії Об'єднаних Націй. Він підкреслив різниці між політикою окремих західніх держав, які підготували свої колишні колонії до державного життя та по їх визволенні далі з ними співпрацюють, і імперіалістичною тиранією Москви, яка лише на словах „визнає” принцип самовизначення поневолених націй.

Д-р Тсіянґ закінчив свою промову такими словами: „Я думаю, що Об'єднані Нації не повинні дозволити світові забути несправедливість, поповнену супроти таких народів, як Україна й балтійські народи. Ми мусимо довести до відома делегацій комуністичних країн виразно й прямо, що ми думаємо про поневолених народів, які хочуть бути вільними від советської контролі і які вповні спроможні рядити самі собою. Комуністичний імперіалізм — головна перешкода для світового миру й свободи. Ми не повинні дозволити цій одній перешкоді затримати поступ історії. Застосуймо всі нам доступні засоби, щоб усунути цю перешкоду”.

Конгресмен Керстен назвав цей виступ д-ра Тсіянґа „заявою великого державного мужа”.

Наступним промовцем був п. Су Янґ Лі. На вступі він заявив: „Я беру участь в такого роду імпрезах з особливою приємністю, бо ми маємо організації подібні до вашої, що називаються Азійська Антикомуністична Ліґа Народів і нещодавно заснований Центр Свободи. Я глибоко зворушений заявою попереднього промовця, Їх Екссцеленції д-ра Тсіянґа, під якою готов підписатись”.

Пан Су Янг Лі пригадав, як ще недавно його народ був також у неволі, і гурт корейських патріотів просив світ про допомогу і розуміння. Вони спочатку мали великі труднощі і малу піддержку. „Тому я прийшов сьогодні з спеціальним почуттям симпатії і тому з радістю бажаю відваги і успіху вашій організації”.

„Тому, що ми тут знаходимося на волі, а не з земляками на барикадах, — сказав п. Су Янг Лі, — наша відповідальність багато більша. Ми маємо сказати слово за тих, що цього самі не можуть зробити. Ми мусимо бути їхніми представниками в світі, який легко все забуває. Є такі люди, які в ім'я реалізму аргументують, щоб вільні країни визнали кримінальну агресію, яка триває так довго, що вже стала прийнятим фактом. Але заперечення людських прав не стає меншим злом лише тому, що воно продовжується. Ми не сміємо відректися справи свободи і мусимо стремити до того, щоб вільні народи цілого світу об'єдналися для забезпечення її успіху... Поки наші відважні брати і сестри будуть віддані справі свободи, цивілізоване людство не буде знищене”.

Наступним промовцем був п. Ярослав Стецько, який говорив на тему: „Поневолені народи — ключова позиція в боротьбі проти російського колоніалізму”. Голова АБН заявив: „Уразливе місце російської колоніальної імперії полягає в природному гоні до свободи і самостійності під'яремних народів... Справа світової боротьби проти Москви буде вирішена третьою силою, найбільш безкомпромісовою силою в світі — народами за залізною заслоною... Захід повинен апелювати до поневолених народів в аналогічний спосіб, як це Москва робить у відношенні до народів Азії і Африки згідно з їхньою ідеєю самостійності”.

„Вільний світ, — продовжував п. Я. Стецько, — ніколи не досягне тривкого миру і безпеки, якщо він буде боронити лише статус кво і себе на периферіях. Треба заатакувати метрополію імперії — Москву, яка діє за точно опрацьованим планом. Треба, щоб вільний світ реалізував глобальний офензивний протиплан дії спільно з підшільними рухами поневолених народів. Є спосіб досягнути перемоги без ужиття нуклеарної зброї. Це — національні визвольні рухи народів, поневолених російським комунізмом, рухи, які мають діяти рівночасно,

піддержувані об'єднаним антибольшевицьким світом. Тому найважливішим завданням є заманіфестувати поневоленим народам, що вільний світ підтримує їхні аспірації”.

Конгресмен Фіген, критикуючи зовнішню політику Державного Департаменту ЗДА, з'ясував, якою вона має бути супроти поневолених народів. Зразу на вступі він ствердив: „Великим викликом наших часів є неокolonіалізм і імперіялізм Москви. Ідеологічною мотивацією цього неоімперіялізму є переконання, що всі країни світу треба очистити від їх минувшини і перетворити на колонії, в усьому слухняні перед матеріялістичною волею советської Росії”.

Конгресмен Фіген подав дефініцію „поневолених народів” згідно з публічним законом 86-90, що проголосив Тиждень Поневолених Народів і зараховує до тієї групи всі сателітні країни, балтійські країни і неросійські країни СРСР. Опісля п. Фіген гостро критикував листи державного секретаря Раска, скеровані проти заснування Палатної Комісії Поневолених Народів. Державний Департамент, на його думку, найбільше завинив у неприязному ставленні Вашингтону супроти справи поневолених Москвою народів. „Там знаходимо — сказав п. Фіген — учнів мітичної доктрини — Росії Святої Корови — недоторкальної Росії, жорсткий імперіялізм якої, мовляв, сприяє „дозріванню” в СРСР неросійських націй. Ті люди в Державному Департаменті боронять „святе право імперії”, відстоюване амбіціями, сконцентрованими в Кремлі. Вони створили шкідливу доктрину „непередрішенства” у відношенні до неросійських народів Советського Союзу.

Але не всі у Вашингтоні одної думки, — заявив п. Фіген, — бо от недавно президент Кеннеді закликав до реалізації активної політики у відношенні до поневолених народів. „Ті, що мають правдиві інформації про російську проблему, — сказав він, — мусять подвоїти свої домагання, щоб була застосована політика, спрямована на підсилення гону до свободи за залізною заслоною. Бо з плеканих зерен свободи зростають здорові дерева національної самостійності. Ми надто спізнились із конфронтацією з російським імперіялізмом на повну міру”.

Конгресмен Фіген відзначив властиве ставлення розв'язки берлінської кризи в зверненні

Кеннеді про Стан Унії. „Криза в Берліні — сказав він — нерозривно пов'язана з проблемою поневолених народів тому, що вона не може бути відділена від проблеми вільної, об'єднаної демократичної Німеччини”. На цій основі п. Фіген домагається, щоб Президент усунув з Державного Департаменту шкідливих бюрократів, т. зв. російських експертів. „Старі упередження і дискримінації супроти неросійських націй в Советському Союзі, які існують в Державному Департаменті, є не менш грізним муром, як берлінський мур. І можемо бути певні, що берлінський мур не розпадеться доти, поки залишається старий російський причілок у нашої політиці”.

Адвокат Керстен назвав виступ п. Фігена промовою, що нагадує йому „велику промову Патрика Генрі на початку нашої державности, коли ми осягали нашу свободу”. Всі доповідачі засудили коєкзистенційну політику і заявили за активізацією ефективної визвольної політики. Після доповідей модератор Чарлз Керстен подав знамените їх резюме.

Коментуючи промову корейського амбасадора, модератор підніс його головну тезу: боротьба за свободу йтиме доти, поки існуватиме само життя. В промові голови АБН п. Я. Стецька адв. Керстен підкреслив твердження, що коли росіянам удасться малими кадрами опанувати держави, то якою ж могутньою силою були б 200 мільйонів поневолених людей в російській імперії, якщо їм дати відповідну допомогу.

Критикуючи політику коєкзистенції, п. Керстен заявив: „Певні ешелони 4-го поверху Державного Департаменту в значній мірі відповідають за Ялтинський договір, отже за поневолення Москвою Східної Європи і за похоронення неросійських націй у Советському Союзі. Вони винні у великій мірі за поділ Кореї та заведення російського імперіялізму на Кубі”. І далі: „Мусить бути застосована політика, що мала б за свою мету не рівновагу в світі між свободою і неволею, але — поразку російсько-комуністичного імперіялізму на його московській базі. Неправильно визволяти, як слушно сказав п. Стецько, котру-будь територію від комуністів, — визволення всіх поневолених народів треба здійснити рівночасно, спільно координуючи ціль свободи для всіх. І не виклю-

чено, що шлях до свободи в Гавані йде через Москву, Пейпінг і столиці поневолених націй. Свобода є неподільна для всіх поневолених націй, чи то Куби чи України”. І Конгресмен Керстен висловив надію, що Президент відірветься від „експертів з четвертого поверху” і американська закордонна політика „стане на твердій основі Богом даної Деклярації Незалежности”. Політикою ЗДА супроти поневолених народів мусить бути — на його думку — послідовне реалізування принципу самовизначення.

Конгресмен Керстен закінчив форум закликком згадати тих, що згинули і що терплять за свободу. „Їх пам'ять — сказав він — дасть нам запоруку, що ми будемо боротися доти, поки не затріюмфує свобода на всій землі”.

Бенкет відкрив п. К. Андреанскі, головний секретар ПАВНА. Після представлення гостей за почесним столом, він запросив до слова голову ПАВНА — д-ра Габора де Вешені, який з'ясував політичні засади цієї організації, характеризуючи її як непартійну, але таку, що має на своєму прапорі гасло: „антикомунізм”, себто визволення всіх поневолених націй з комуністичного ярма.

Головним промовцем на бенкеті був амбасадор Лію Чієг. Високо оцінивши промову конгресмена Фігена, він заявив: „Як американські приятелі АБН, ми і у вільному Китаї є також приятелями АБН. Члени АБН і ми — товариші зброї. Ми воюємо за спільну справу, за справу свободи. А нашим спільним ворогом є російський імперіялізм і світовий комунізм. АБН, як я його розумію, є найповажнішою і найдалі йдучою в своїх цілях організацією, ніж будь-яка інша такого роду організація.

Вільний Китай — сказав п. Лію Чієг — є за визволення всіх поневолених Москвою народів, і тому домагався на останній сесії Загальної Асамблеї ОН поставити справу російського колоніялізму. СССР постав внаслідок російської колоніяльної експансії: „Повстання проти московсько-советської влади в Україні, Грузії, Вірменії, на Північному Кавказі і деінде були жорстоко розгромлені, так само, як малярське повстання в 1956 році. Советський підхід до національного питання в СССР поєднує в собі деспотизм царського імперіялізму з войовничою та агресивною комуністичною ідеологією.

Людмила Мойсеева

ДВА ВЕЛИКІ СЛОВА — ОДИН МОГУТНІЙ КЛИЧ

(Реферат, виголошений на Шевченківському сьвяті в м. Ютика, Н. Й., 24 березня 1963 р.)

Тарас Шевченко, геній і пророк, батько сучасної української нації, виписав у наших душах одне гасло, що йому служив сам до скону, до загину. Це гасло: Бог і Україна. Він казав: „Моліться Богові одному і більше на землі нікому” . . . „Свою Україну любіть, любіть її во врем'я люте, в останню тяжкую мінуту за неї Господа моліть” . . .

Тільки два роки тому відгриміли урочисті святкування 100-ліття від дня смерті великого Шевченка, коли „прийшли ми спом'янути, возставшу от гроба, нашу славу, наше слово і нашу свободу” (Юрій Федькович). А ось за рік грядуть ще величніші торжества — 150-ліття з дня народження Поета. Одначе, ми не чекали бездільно між 1961-им і 1964-им роком, ми сходились щороку з тією самою думкою, з тим самим наміром: ще й ще раз поклонитися йому, найбільшому синові України! Чому?

Бо він нам дав оцих два слова, викарбував їх на незримих скрижалях наших душ назавжди, зробив їх змістом нашого життя, дороговказами нашої боротьби, напрямними всіх наших стремлінь.

Бог і Україна!

Ці два слова кількасот разів повторені на сторінках „Кобзаря” в науку нам, „ненародженим” ще в його часи „і не в Україні суцим” його землякам.

„Віра без діл мертва є”, — і він прикладом свого життя і своєї творчости учив нас понад усе на світі ставити Бога і Україну і ніколи не розділяти їх.

І перед ним були такі, що Бога ставити понад усе навчали, такими були, наприклад, великі мислителі Іван Вишенський і Григорій Сковорода. Були ж і такі, що ставили понад

Те, що большевики називають визволенням, у їхній мові є поневоленням”.

Амбасадор Лію заявив: „Вільний світ повинен, як протидію Москві, застосувати власну політику визволення у відношенні до поневолених народів. Хоч багато людей воліло б зберегти існуючий стан коекзистенції, в змагу між волею і неволею не може бути такої речі, як статус кво. Можна або наступати або відступати, але стояти нерухомо неможливо. Визвольна політика вільного світу матиме величезний позитивний вплив на поневолені народи. Справжній спротив постає тоді, коли поневолені народи переконані, що неволя є тимчасовою і скорше чи пізніше вони будуть вільні”.

Останнім промовцем був кол. комішенер іміграції Едвард О'Коннор. Він назвав конференцію „чудовим політичним панелем”, а виступ амбасадора Лію „першпорядним, проникливим, аналітичним і направду запалючим”. Свою промову він закінчив словами: „Живемо в революційній добі, що згрубша ділиться на чотири: наукову революцію, технологічну революцію, освітню революцію і велику політичну революцію, яка прагне до повної національ-

ної самостійности. Багато чуємо про так звані соціалістичні країни, соціалістичний табір чи навіть про соціалістичний бльок. Але ми знаємо дуже добре, що все це — російський імперіялізм. Я слухав дуже уважно, що говорив наш добрий приятель Ярослав Стецько. Він порушив справу, яку ми повинні пропагувати . . . Я це назву нагодою тотальної політичної революції, задемонстрованої мадярами в 1956 році, коли вибухнув цілий народ проти тиранії, проти поневолювача. Наскільки я правильно зрозумів Ярослава, він вказав на існування таких порохових бочок між Балтійським та Каспійським морями і Тихим океаном. Але суттєвим є, щоб іскра впала рівночасно всюди . . . Тож ми мусимо працювати згідно з концепцією тотальної політичної революції. Мусимо бачити обрії людських ідеалів, людських прав, національних прав і ідеалів. В цьому напрямі нам треба йти. Ми не схибимо, ми мусимо виграти, Бог з нами!”

Бенкет закінчив п. Андреанскі подякою численним гостям, що уможливили проведення такої успішної імпрези.

усе Україну, забувши про Бога, — такими були деякі провідники наших Визвольних Змагань 1917-20-их років.

Шевченко навіки об'єднав обидва ці поняття, і тому височіє над усіма недосяжно. „Як тоді, так і тепер, стоїть перед нами — над нами! Невгнутий і неприступний, як Єремія на розпутьях велелюдних, сам-один з Заповітом своєї великої Правди” (Дмитро Донцов). І коли в хвилини розпачу й зневіри і виривалися Шевченкові гіркі слова: „око, око, не дуже бачиш Ти глибоко!” — то це був лише хвилевий стан безмежного горя, глибокої трагедії, як і слова Розп'ятого Спасителя: „Пощо мя еси оставив?”

Вистачить перелисткувати лише кілька сторінок „Кобзаря”, щоб переконатися, що воістину „без Бога ані до порога”! Колись Михайло Драгоманів, щоб понизити Шевченка, писав, що „Кобзар” переповнений богами, як селянська хата образами. — Ні, не богами, а одним Богом — Господом нашим.

Майже кожна поезія Шевченка має в собі слова, подібні до молитви, або молитву: „І хочеться сповідатись, серце розповити, і хочеться, Боже милий, як хочеться жити!.. І любити Твою правду”... Або: „Дай дожити, подивитись, о, Боже мій милий, на лани тії зелені і тії могили, а не даси, то донеси на мою країну мої сльози, бо я, Боже, я за неї гину!” І знову: „Мій Боже милий! Даруй словам святу силу — людське серце пробивать... щоб навчилися путями добрими ходити, святого Господа любить і брата милувать!”

„Перед іконою Пречистої горить лямпанда уночі”... „Помолюсь перед образом святим тієї Матері, що в мир нам Бога принесла”... — звертався до Матері Божої-заступниці козацького краю, як же часті у Шевченка! Тут мимоволі згадуються слова Леоніда Мосендза: „як же козакові без Матері Божої прожити?!”

У своїй преглибокій поезії „Чи то недоля” дає Шевченко гостру відповідь усім тим своїм сучасникам і всім майбутнім їх однодумцям, що намагаються, спрепаровуючи окремі слова й вислови, робити з Шевченка атеїста:

„Живучи з людьми в паскуді, опаскудив і душу
[чистую?..

Нехристияни!

Чи не між вами ж я, погані, так опоганився, що й не знати, чи був я чистим колинебудь?..”

Коли був Шевченко ув'язнений і роздумував про Христа, його власні страждання мовкнули в обличчі неймовірних мук Спасителя:

„Хрест високий на кладовищі...
Розп'ятий за нас Син Божий на Хресті...
... дивлюся на Хрест високий із тюрми...
І горе, горенько моє, мов нагодована дитина
затихне трохи...
... Що Він зробив їм той святий,
той Назорей, той Син єдиний, Богом Ізбранної
[Марії,
що Він зробив їм? І за що Його Святого
[мордували?..”

Глибока віра Шевченка не вичерпується тільки цими цитатами, їх можна було б продовжувати без кінця, і, замість короткої статті, треба було б написати цілу книжку з самих цитат. Вислови з Євангелія, як мотго до його найголовніших творів, численні теми і сюжети з Біблії й Євангелії, дуже часто зовсім церковна мова його віршів, — не тільки це є доказом його глибокої віри, чистого християнізму, а доказом є і його життя, повне свідомої жертви, самовідречення і боротьби за правду.

Один наш мислитель слушно зауважує, що Шевченкове життя це в зменшеному вигляді Христове життя і Його Голгота. А чи св. Тома Кемпійський не вчить нас наслідувати Христа у своїй незрівнянній книзі „Наслідування Христа”? Чи бути християнином не означає наслідувати Христа в житті, а не лише бути охрещеним (це ж заслуга батьків наших, не наша).

Вдумаймося уважно в життя Шевченка — чи кожен з нас не побачить разючої подібності: народження у найбіднішій хаті, обоє батьків гнані, переслідувані новим Іродом чи новим Нероном, з раннього дитинства поневіряння і розшуки людей, щоб „добру навчили”. Проблеск далекого неба — воля, перший „Кобзар” — слава, що була його заповіддю... Чи не „осанну” співає йому вся Україна, встелюючи шлях його квітами...

Лише коротка мить, і замість „осанни” — Голгота. Арештування, тюрма, допити, заслання, каторжна муштра; щохвилини болить не тільки тіло, але ще гірше болить душа від свідомості, що „України далекої може вже немає, може Москва випалила і Дніпро спустила, розкопала високі могили — нашу славу”; і від пониження, бо „сором тут і сором там вставать з чужої домовини, на суд Твій праведний прий-

ти, в залізах руки принести, і перед всіма у кайданах стать козакові!..”

Його самотня життєва дорога, його посвята для інших — все для інших, все для рідного народу і нічого для себе... Чи є багато таких, які за Шевченком посміли б повторити слова: „ми не лукавили з тобою, ми просто йшли, у нас нема зерна неправди за собою”.

Згадуються слова Возного з „Наталки Полтавки” про ангела з вогненною різкою, що, злетівши з неба, накаже брехунам і обманцям присісти, бо — „поражу!” — „Єй-же-єй всі присядуть, совісти ради”, — моралізує Возний і твердить, що так сталося б на Полтавщині 150 років тому; сталося б так і тут, на еміграції.

А Шевченко, у поворотній дорозі з заслання, лише за три роки перед смертю, зробив підсумок свого життя, звертаючись до Долі: „у нас нема зерна неправди за собою”...

„Молитви в катакомбах палають вогнем і руйнують поганські світи” (Л. Старицька-Черняхівська), тому то й світ поганського московського царства буде зруйновано і передусім молитвою Шевченковою, бо „так, як сонця ніхто не схова, коли день надійде, так не може сховати і слова ніхто із тиранів” (Антоній Сова).

А тепер зупинимось на другому понятті з гасла Шевченкового — Україні. Якщо слово Бог стоїть окремо, то слово Україна завжди поруч першого і важливішого — поруч Бога. Зробимо ту саму спробу, хай промовить до нас сам Шевченко:

„Молись, молися Сину! За Вкраїну його замучили колись”. Або: „То — воля Господа!.. Годіть, смирітеся, молітеся Богу і згадуйте один другого; свою Україну любіть, любіть її во время люте... за неї Господа моліть!” І знову: „Любітеся, брати мої, Україну любіте, і за неї безталанну Господа моліте!” І далі: „І блавав би я о смерті — так та Україна... не дасте мені Бога о смерті благати!” „О, Господи! Дай мені хоч глянуть... на ту Вкраїну, не дай мені загинути стут на чужині”, аж до бунтарського: „Простіть, високії, мені... Простіть, я Богу помолюсь, — я так її, я так люблю мою Україну убогу, що проклену святого Бога, за неї душу погублю!”

Не уникаймо глянути уважно на ці слова, вони зовсім не атеїстичні, бо знаємо з науки

Божественного Учителя, що немає більшої любови, як той, хто душу свою кладе за друзів. Це і тільки це звучить і в „Заповіті” Шевченка, що раз-у-раз справляє нам труднощі словами: „як понесе з України у синєє море кров ворожу, — отоді я і лани і гори — все покину і полину до самого Бога молитися. А покищо — я не знаю Бога”. Чи ж в поемі Івана Франка „Іван Вишенський” нема майже тих самих слів? „І яке ти маєш право про своє спасіння дбати, там, де гине мільон, чи забув слова Христові, хто рече: кохаю Бога, а не порятує брата, той брехню на душу взяв...”

Шевченко знав, як знав і Вишенський, що не час було казати: „нині отпущася...”, бо праця не була ще скінчена, бо Бог покликав його не для нього самого, а для великої і святої місії: „неначе праведних дітей, Господь, любя своїх людей, послав на землю їм пророка — свою любов благовістить, святому розуму учить. Неначе наш Дніпро широкий, слова його лились, текли і в серце падали глибоко, і ніби тим огнем пекли холодні душі” — і повірили Пророкові діти його, що „де в серцях для вітчизни нема любови — каліки вбогі там — не люди, нікчемні у своїх ділах, і слава їх порожня буде”. І сталося чудо:

„Україна... йшла за труною сина і пророка,
За нею по безсмертному шляху
Йшли хохли, русини, малороси,
Щоб зватися українцями віднині” (Ів. Драч)

„За його льотом і ми полетіли і вже не згорімо крил”. (В. Білозерський).

І встали, щоб розгорнути крила, відважні воїни в часи наших визвольних змагань, хоробрі повстанці по Холодних і Чорних ярах, цвіт України — крутянці, герої Базару і легендарна УПА, а за нею мільйони нескорених революціонерів-каторжан, що в червоній Гіперборей, в льодових копальнях Колими, Кінгіру, Воркути вписують в історію збройної нашої боротьби криваві сторінки такого героїства, такої посвяти, що їх ще не знав світ. „Ті люди робляться мов одержимі, берн їх на тортури — перемовчать, до серця промовляй — вони мов камінь, загрожує смертю — люди ці мов трупи, чи мов безсмертні” (Леся Українка).

І коли не один з нас на еміграції кидає зневажливі слова на свою батьківщину, що карається, мучиться, але не кається, і на тих, що не

Д-р Михайло Кушнір

СИЛА І ВНУТРІШНІ СУПЕРЕЧНОСТІ КОМУНІЗМУ

Публіцисти, які розглядають проблеми комунізму, його впливи у вільній частині світу і методи боротьби проти них, не завжди вживають терміну „комунізм” однозначно: часто з цього поняття відокремлюють вони тільки деякі складники або докладно наświetлюють одні сторони комунізму на некористь інших. Так постає образ комунізму переяскравлений у деяких своїх фрагментах і затьмарений мрякою недоговорень у інших. Такий підхід не досягає мети, бо хибне розпізнання впливає негативно на успішність протидіяння.

Сучасний комунізм є насправді зліпком доктрин, що їх залишили світові Маркс, Енгельс, Ленін і Сталін. Першим трьом він завдячує свою теоретичну підбудову, називану звичайно марксизмом-ленінізмом, Ленінові ж, а головні Сталінові — систему володіння і техніку експансії, що мають бути реалізацією доктринальних постулатів. Отже, поняття комунізму містить в собі принаймні чотири складники: філософічну систему, що приймає як вихідну точку матеріалістичну концепцію світу; соціологічно-економічну теорію, що претендує на розкриття законів, які правлять життям суспільств; систему володіння і врешті — техніку революції. З черги кожний складник є знов таки зліпком суперечних ідей.

~~~~~

сьогодні, то завтра ступлять на мученицьку путь, то хочеться гукнути: нащо просктуєш своє власне нікчемство на святих і героїв?! Прочитай ось щойно видану нову книгу чужинця, не українця, книгу Артура Фурмана „Кров і вугілля”, щоб здригнутися і впасти на коліна перед маєстатом тих, що, назвавшись українськими націоналістами-бандерівцями, в далекій Воркуті ступають на моторошну Голготу не за себе, за інших, за ближніх, за ідею Правди і Волі за Шевченкові заповіти.

Без Бога не буде України. Без Правди немає Волі. Адже Бог — це Правда, адже Воля — це своя держава — Україна.

Правда і Воля. Бог і Україна!

Діалектичний матеріалізм

Як не дивно, але з цих чотирьох головних складників комунізму значення і сила діяння філософічного складника найменш істотні. Матеріалізм, як поняття, не в'яжеться виключно з комунізмом, бо можна визнавати матеріалістичний погляд на світ і не бути комуністом. Щоправда, інтелектуальний вплив матеріалістичної філософії XIX стол. зникає в сучасному світі і тільки комуністи судорожно її тримаються, добачають у ній, навіть в обличчі досягнень природничих наук, риси науковости. Але це не змінює засади. Вже Демокрит із Абдери намагався в'яснити явища світу рухом невидимих і незнищених атомів.

Матеріалізм включений у філософічну систему комунізму щойно шляхом додання до нього прикметника „діалектичний”, але тоді він втрачає всяку вартість, як філософічна теорія. Бо тяжко знайти теорію більш каламутну, незрозумілу й невідповідаючу об'єктивній обсервації явищ пізнавального світу. Кажуть про діалектику Гегеля, що вона убгала філософію в глибини, куди вже жадне світло не проникає. Маркс, відкинувши з неї ідеалістичні первні, радше звульгаризував її, зовсім не роз'яснивши тої темноти що в глибинах. Не тільки ляк, але навіть жерці культу марксистської спадщини губляться в гущі вербалізму, властивого цій доктрині.

Нещодавно появилася в Советському Союзі у виданні Російської Академії Наук книжка про діалектичний матеріалізм, опрацьована гуртом авторів. У советській філософській літературі вона викликала повинь суперечних оцінок. Коли їх читаємо, тяжко позбутися враження, що і автори, і рецензенти, втаємничені в проблеми марксизму, в однаковій мірі блудять в якомусь уявному, нереальному світі.

Маркс не був філософом, він був економістом і соціологом. Діалектичний матеріалізм для нього потрібний, як точка виходу для теорії історичного матеріалізму, що є істотою марксизму. У тодішніх часах було звичаєм — як

Атракційність історичного матеріалізму не в його псевдонауковості, а в емоціональному дрі-янні. „Лотер філософи інтерпретували світ, каже Маркс, — іде про те, щоб його змінити“. А хто не прагне змін? Хто не хоче „крапцого“? Іде гасло зміни приманює всіх покрявжених, розчарованих, викинутих поза скобки суспіль-ного життя, всіх, хто заздрісно дивиться на при-вілі, зв'язані з багатством і владою. Марксизм обіцяє їм кінцець суспільних нерівностей, що більше, обдаровує їх історичним післяанніцтвом і гарантує остаточної тріумф цього післяан-ніцтва.

Отже, маємо справу не з розважкою наукою, а з емоціональною постановою, яку не можна по-важити розумовою аргументацією; навіть най-переконаливіші логічні аргументи не остудять пристрасти. Дієкуючі з комуністичним розваж-ся скорше чи пізніше об мур марксо-ленінської догматики, об заложення, що лежать поза сферою аналізи й сумніву. Ігнорно вивідуванняй французкий робітник або голодуючий сици-лійський селянин прагнуть передусім зміни своїх нудженних умовин життя і йдуть сіпю за марином ліпшої майбутності, яку змальовує їм комуністична пропаганда. Революційні зало-ження марксизму їм чужі, закони діялектики це для них — китайщина. Вони мають деяки глибоке прив'язання до приватної власности, але все ж таки голосяють за комуністич.

III. Між боротьби

Емоціональний чинник комунізму перестав діяти там, де після збурення „буржуазного устрою“ приневолено маси до „будови соціалі-зму“. Ось тоді мові пропаганди протиставляється куди сильніша мова фактів. Система совет-ського волюдіння є найбільшою сторінкою ко-мунізму, найуспішнішим протизасобом на ма-тію великих сил і революційні класи в світовому маштабі. Однак, знайомість із советською дійсністю дуже невелика в суспільних масах Заходу, і тому ці маси ставляться з недовір'ям до ревелцій своєї власної публіцистики і преси.

В державах, в яких періодично наростають квазіреволюційні настрої, надійним способом боротьби з ними є суспільні реформи. Одна з наймогутніших соціалістичних партій в Євро-пі, німецька соціял-демократія, була в своїй

каже Пламаєц*) — зв'язувати політичні те-орії з генеральними філософськими поглядами автора; якщо б якась соціологічна теорія не відповідала цій вимозі, то могла б наразитися на закид поверховности. Маркс підпав тодіш-ній моді, але в нього зв'язок між діялектичними і історичним тільки формальний. Історичний матеріалізм мав бути застосовуванням засад ді-ялектичного матеріалізму до одної класи явищ — суспільних явищ. В суті речі, як каже Пла-меєц, він спочиває на діялектичному матері-ялізмі не більше, ніж корабель на своєму від-бітті у воді. Можна, відкидаючи навіть діялек-тичний матеріалізм, визнавати правдивість йо-го соціологічного відгалуження. Що більше, немає безпосереднього зв'язку між історичним матеріалізмом, суттю якого є економічний де-термінізм, і матеріалізм взагалі.

Історичний матеріалізм

Отже, атракційність філософського склядін-ка комунізму є майже ніякою, а обізнаність з ним, як можна підозрівати і як потверджу-ють ті, що роками жили в „раю“, навіть серед комуністичної еліти невелика. Марксизм завдя-чує своєю популярністю передусім теорії істо-ричного матеріалізму. Цю популярність кла-сично звичайно на рахунок претенсії цієї теорії „науково“ визнавати явища суспільного жит-тя й устійнювати їх правдивість. Узагалюю-ючи суспільні зміни від зміни умовин продукції, історичний матеріалізм у своїй спрощеній фор-мі може дійсно промовляти до умір людей, які прагнуть здобути дешевим коштом „знання“ про скомпліковані явища, що їх ще не можна скопіти в математичні формули. Що він не може всоготися переді глибокою критичною аналізою, це не змінює суті речі.

Але властиве джерело популярности історич-ного матеріалізму не лежить, як видається, в його науці про сили й відносини продукції, про боротьбу клас, газу і надбудову; джерело невдихливості змін існуючого суспільно-госпо-дарського ладу, в заклинку до бурення суспіль-ної дійсности і будови нового, мітичного світу.

*) „German Marxism and Russian Communism“, Longmans, Green and Co, 1964 — ця книжка це одна з най-ліпших критичних аналіз марксизму-ленінізму, які по-явились в останніх роках.

більшості марксистською партією. Бебель, Лібкнехт, Кавтський визнавали революційний марксизм, і на двох партійних з'їздах затавровано ревізіонізм Бернштайна. Але водночас із поступом реформ слабшав революційний запал, і заступала його мирна боротьба за поліпшення буття робітничих мас. Німецька соціал-демократія перестала вірити в соціальну революцію.

У Великобританії марксизм не мав ніколи значних впливів, але обидві британські партії не замикали очей на конечність суспільних реформ. Бритійська фіскальна система, мабуть, успішніше вирівнює нерівності в поділі суспільного прибутку, ніж система советської „диктатури пролетаріату”. Америка протиставляє впливам комунізму засаду загального добробуту. Всюди, де пролетарі можуть втратити щось більше, як „свої кайдани”, вони перестають виглядати спасення зі Сходу. Але, мабуть, не всі уряди і не всі західні суспільства це розуміють.

Техніка революції

Четвертий складник комунізму, техніка революції, є його найсильнішою сторінкою. Комунізм відривається в цій ділянці від ортодоксального марксизму і вступає на відрубний шлях Леніна і Сталіна. Передумовою соціальної революції була для Маркса зрілість капіталістичної системи, стан речей, коли „матеріальні сили продукції входять у конфлікт із відносинами продукції, або — що є тільки правним виразом того самого — з відносинами власності, в засягу яких вони перед тим діяли... Перестаючи бути формами розвитку продукційних сил, ці відносини перетворюються в їх кайдани... Тоді настає епоха соціальної революції”. (Зі вступу до „Критики політичної економії”).

З точки зору марксизму можна було говорити про зрілість до комуністичної революції Німеччини періоду першої світової війни, але не Росії чи Китаю, хліборобських країн, які ледве дозрівали до фази „буржуазної революції”. Однак, революція затріомфувала тільки в цих двох державах, і в обох була вона наслідком війни. Знаряддями „революції” в краях, окупованих Москвою по першій і другій світовій війні, були не працюючі маси, збунтовані

проти тиранії визискувачів, а московське советське військо. Революція в Європі не сягнула далі, ніж стопа московського червоноармійця. І так, теорія революції перестала спиратися на химерних передумовах марксистської діалектики, знаходячи нове, грізніше опертя в советському воєнному потенціалі.

Комунисти зовсім не беруть до уваги ступінь зрілості до революції країн Європи й Азії, Африки і Південної Америки. Вони діють всюди, поширюючи суспільні ферменти, організуючи страйки і диверсії, а де можна і громадянські війни. Діалектичні закони суспільного розвитку втрачають в їх очах значення, коли тільки трапляється нагода захопити владу. Однак, ці методи не давали досі успіху в Європі. Коли вони й надалі не будуть успішні, тоді залишиться остаточний засіб — ultima ratio воюючого комунізму — мільйонові советські армії. Уряди й суспільства Заходу не хочуть у це вірити. А втім, Хрущов заперечив нещодавно тезу, що третя світова війна буде руйною цивілізації, заявляючи, що вона стане тільки кінцем капіталізму. Війна в цьому охопленні не перестає й далі бути знаряддям політики, засобом поширення сфери „переможного соціалізму”, прискіпшення процесу, що його даремно вижидали Ленін і Троцький і що не робить в Європі видимого поступу.

Шлях до Парижу

Інакше в Азії. Росія була для європейських суспільств відсталим краєм, а її претенсії взяти в свої руки провідництво в світі і вказувати шляхи розвитку народам високої культури — могли в очах Європи виглядати гротеском. Для азійських суспільств комунізм — синонім поступу. Впродовж одного покоління він переформує хліборобську країну в промислову, очевидно, не зважаючи на те, коштом яких жертв це станеться, бо Азія не дбає про жертви. Атракцією для азійських країн є не діалектичний матеріалізм чи історичний матеріалізм, теорії зовсім чужі їх історії і філософській культурі, але „десять днів, які потрясли світом” і з яких виросла потуга, що дорівнює могутністю державам з колоніальним минулим. Це минуле обтяжує демократії Заходу. Хоч вони виреклися колоніальних метод, але вони можуть вказати країнам Азії, ще не опанованих

Петро Кізко

ВАЛЕНТИНА

Де вона тепер? Чи жива, чи зможе ще й ще раз розповісти про свою і своїх подруг та рідних страшну долю? Розповісти, щоб увесь світ, усі люди почули, яка воля, яке життя мільйонів дівчат, хлопців, батьків і матерів у „щасливому царстві” московського Сатани.

А вона ж, Валентина, оповіла була мені про

~~~~~  
московським, чи пак комуністичним імперіялізмом, тільки шлях ступеневого розвитку і суспільних реформ. Тим часом комунізм вказує їм скорочений, успішний шлях, але позначений гекатомбами жертв.

Отже, не дивниця, що комунізм в Азії має успіхи і що, поки прийде черга на фронтову атаку на фортеці капіталізму, він підтинає їх окружним шляхом. А втім, згідно зі знаним афоризмом Леніна, шлях до Парижу веде через Індію.

### Ідеологія чи сила апарату

Все це має небагато спільного з ідеологією марксизму. Советська техніка революції є ересю у відношенні до історичного матеріалізму, але вона є грізна. Працюючі маси заступила партія, яка диспонує могутністю населення советсько-китайського простору. Комунізм не втратив свого динаміту, але це завдячує він не своїй ідеології, а успішності організації і техніки діяння. Не візія нового світу об'єднує борців, але сила апарату і пристрасть влади. Це не значить, щоб вони легковажили доктрину; доктрина надале диктує цілі післанництва й узасаднює змагання до експансії. Але вони мусять здавати собі справу з того, що вони завдячують свої успіхи діянню всупереч доктрині. Вони мусять також бачити, що в будованому ними світі немає місця на здійснення запевнень „наукового соціалізму”.

В одному тільки комунізм залишився вірним заповітові Маркса: в ненависті до світу християнської культури. Ця ненависть спричиняється до того, що всякі спроби стабілізувати уклад сил на обох півкулях залишаються химерою. І на це замикають очі уряди і суспільства західних демократій, шукаючи виходу в розмовах „на найвищому щаблі” і в „коекзистенції”.

це, про своє невыплакане горе. Оповіла і зникла, пропала, чи то з сорому й ганьби, чи то з великого гніву і протесту, щоб у певних обставинах помститися за заповідяну їй наругу.

Валентина... Це ім'я часто приходиться мені на думку. І той шофер... А разом уся історія приходиться до мене кошмарним привидом і стоїть перед очима в повній жажітливій своїй наготі.

\*\*

Це було в невеличкому промисловому містечку на Україні. Ми зналися з Валентиною по праці. Я навіть дружив з нею. Вона була весела, говірлива і, не задля літературного прийому кажучи, гарна з себе. Мені довгий час здавалося, що Валентина ніколи не знала сліз, не могла чи не вміла плакати. Така вже вона була завжди весела, а до того дружня, товариська, відверта й смілива.

Але одного дня Валентину немовби хто підмив. Уся її веселість, говірливість кудись раптом зникли. Дівчина стала, мов камінна. З її уст не можна було почути слова. За працею вона вела себе так, ніби навколо неї не було жадної людини.

Я боявся заговорити до дівчини. Бо кожне моє слово, звернене в той час до неї, здавалось, могло ще дужче роз'ятрити рану її серця.

Цілий день я не обзивався до Валентини ні словечком.

Але коли ми йшли додому з праці, вона раптом наблизилась до мене й сказала:

— Я не можу далі мовчати... Коли твоя ласка, вислухай мене, може, мені легше стане. Але я хотіла б говорити тільки з тобою, тільки з тобою. Бодай покищо, тим часом, а потім... Хочеш, заїдемо он туди в сверік?

І от того вечора я вперше побачив на очах у Валентини сльози. Вона захлиналася слізьми і так плакала, що вся здригалася.

Всі мої спроби вгамувати її були даремні. Нарешті, наплакавшись досхочу, вона заговорила:

— Я не знаю, що мені робити, як бути, куди подітися... Ти знаєш, я мала нареченого... Він був шофером. Він був дуже гарний, милий хлопець. Милий!? — якось дивно скрикнула

Валентина і засміялася різко, гостро й протяжно.

— О, Боже, яке життя, яке життя! — лапала вона собі руки. — Поки я не знала, не побачила всього того, він, Михайло, Михась... справді був дуже милим. Я зустрічалася з ним мало що не кожного вечора, а в неділю ми вдвійку виїжджали вельосипедами до лісу, до річки. Я полюбила його, як брата, як рідну, близьку й дорогу для мене людину. Він так багато оповідав мені про життя в чужих світах, де немає щастя, де люди в неволі мучаться... І скільки гарного мені обіцяв! Як ми будемо з ним великим, найбільшим на світі щастям жити! Я вірила кожному його слову. Але...

Валентина схилилася, обхопила руками голову, заплакала знову, важко і страшно.

— Яка я була дурна! Але ж чи я винна, чи я винна, скажи ти мені, коли я нічого нічого не знала? — дівчина, звівши голову, дивилася на мене таким поглядом, ніби благала не карати її за її провину.

— На світі чого не буває, — збентежений, я не спромігся на глибшу філософічну думку. — Головне, — казав я Валентині, — витривалість і терпіння. Кожній людині діється більше кривди, ніж добра, але витривалість людини рятує її від нещастя.

— Але ти зрозумій, хто був мій наречений, хто він був — скрикнула Валентина і, трохи заспокоївшись, продовжувала оповідати:

— Він працював шофером на вантажній закритій машині „Союзхліб”. Він, як я і всі люди могли думати, розвозив хліб по крамницях міста. Принаймні, так він мені казав. І я не раз бачила, як він проїжджав містом тією машиною. О, ти не можеш собі уявити, яка ж то проклята машина, і проклятий він із нею, бодай я на світ була не народилася, як мала їх побачити й пізнати...

— Одного разу я сіла в кабінку тієї машини й поїхала з ним. Він мені ніколи не заборонював сідати в кабінку. А того разу сказав, що їде по хліб до котроїсь там пекарні. Їхав дуже швидко. Ми були вже на передмісті. Ніякої пекарні там не було. Але куди ж бо він їхав? Я не могла його спитати, бо він так шалено гнав, що за гуркотом мотора я нічого не могла від нього почути. Нарешті, він під'їхав до якогось

камінного муру, за яким стояв невисокий, але довгий будинок. Коли машина зупинилася перед брамою, він сказав, щоб я зачекала на нього, а на подвір'я він заїде сам. Я стояла біля брами, чекаючи. Але мене пекла цікавість: чому він лишив мене чекати? Адже я теж могла поїхати з ним усередину, подивитися на пекарню, людей, що там працюють... Коли він повернувся, я попросила його пояснити, чому він не велів мені їхати з ним на подвір'я? — „Там нема нічого цікавого”, — відказав він.

— Після того я ночами не могла спати. Чому і з чим він, мій коханий Михась, ховається від мене? І яке ж буде наше спільне життя, коли вже тепер він правди не каже? І от, уяви собі, коли ми знову одного разу їхали з ним, але вже назад од тієї пекарні, якась машина, обганяючи нас, зачепила нашу машину, і вона перекинулася. Обом нам, на щастя, нічого не сталося, ми вилізли з кабіни, навіть не подряпавши рук чи ніг. І, повір мені, я навіть не злякалася. Так це моментально сталося, ніби за одну тисячну секунди. Але я вся завмерла з жаху, коли побачила, що з розбитої машини „Союзхліб” на дорогу повипадали паперові мішки з трупами. Боже, подумала я, це ж і мого батька цією машиною кудись запроторено! О, будьте ви прокляті, чекістські кати-розбійники! Хай найбільший Господній гнів спаде на ваші голови! Я не знаю, що зі мною в той час діялося, але я з того місця втекла, щоб бути чимдалі від нього і його машини...

Валентина знову заплакала.

— Ну, скажи, що мені тепер робити? Що? — розпучливо спитала дівчина.

— Найліпше було б тобі виїхати звідси. Отак — у світ широкий, світ-за-очі.

— Так, ти правду кажеш, — тихо сказала Валентина. — У світ широкий... Світ-за-очі...

Незабаром ми тепло попрощалися. Я сказав ще кілька слів на пораду, і Валентина, подякувавши мені за щире слово, пішла.

Пішла і — більше ні на праці, ні в містечку не показувалася.

Де вона тепер? Чи жива, чи зможе ще і ще раз розповісти про свою і своїх рідних страшну долю? Розповісти, щоб увесь світ, усі люди почули, яка воля, яке життя мільйонів дівчат, хлопців, батьків і матерів у „щасливому царстві” московського Сатани.

Леонід Полтава

## СИМОН ПЕТЛЮРА, ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ — ЗРАЗКИ ДЛЯ МОЛОДІ

Молоді кожної нації притаманне захоплення героїчними постатями рідної й чужої історії. Її притягають навіть негативні історичні діячі, що чимось особливим вирізнялися на безконечних сторінках історичної книги. Здавалося б, як може комусь імпонувати азійський завойовник Чингіз-Хан?.. Але запитайте нині молодого татарина за кордоном, що він думає про Чингіз-Хана, і він з певністю відповість, що це був азійський Наполеон, що він умів „творити державу на кінських спинах”, що він не може не імпонувати кожному, хто знає, що таке велич і розмах.

Що ж говорити тоді про позитивних героїв історії, зокрема української, до яких належать наші два великі патріоти-державники, Симон Петлюра і Євген Коновалець?

Найперша характеристична риса для обох — їхня вірність. Вірність ідеї визволення України. Про них обох можна сказати слова Івана Франка:

... „Що лиш мав —  
Віддав для одної ідеї,  
І горів, і яєнів, і страждав,  
І трудився для неї”.

У різних сторонах України розпочиналися біографії цих героїв найновішої української історії. Симон Петлюра — полтавець, наддніпрянець, Євген Коновалець — уродженець Львівщини, галичанин. Але яка різниця подібність, єдність національної вдачі й характеру ще в їхній молодості!

Коли до Полтавської гімназії учні запросили композитора Миколу Лисенка, як почесного гостя, а москаль-директор поставив вимогу, щоб славетний композитор вийшов із залі, — тоді юнак Симон Петлюра встав і сказав: — „Ми запросили композитора і ми не дозволимо вам на невічливість” (цитата приблизна). За це його виключили з „вовчим білетом”, — але честь національного композитора України була на тому вечорі врятована. Симон Петлюра наполяг на своєму, ще юнаком показав приклад, як до кінця треба боронити свою постанову, свою думку і діло.

На другому кінці України, у Львівській Академічній гімназії стався інший випадок: учи-

тель математики за щось незлюбив одного учня і не перевів його до наступної кляси. Тоді гімназист Євген Коновалець сам підготував того учня і сказав учителеві (що було на той час нечуваним порушенням „дисципліни”): — „Я сам підготував учня і прохаю вас перепитати його”. — Є. Коновалець знав, як жорстоко бив того учня батько за неперехід, і став в обороні свого малого колеги. Професор перепитав гімназиста, і той склав іспит.

Отакі два, здавалося б, не особливо значні факти з молодости наших великих людей, — та вони особливо промовисті: і Головний Отаман Військ УНР, Голова Директорії, патріот-соборник Симон Петлюра, і полковник Українських Січових Стрільців, організатор Української Військової Організації, творець ОУН Євген Коновалець до кінця свого життя змагалися за досягнення своєї мети, бо, як сказав Тарас Шевченко, — „раз добром налите серце вік не захолоне”.

Полковник Євген Коновалець, провідник легендарних УСС'ів, яких всюди чекали в революційні роки на Україні, бо „де вони — там і лад” — мав усі дані на те, щоб його підвищили до ранги генерала. Уряд УНР уже в екзилі запропонував йому цю рангу, але він відмовився: скромність була другою рисою його вдачі. Скромність і чесність.

Коли одного разу хотіли в Києві влаштувати спеціальну парадну з нагоди прибуття Гол. Отамана Симона Петлюри з-під Білої Церкви, він сказав приблизно таке: — Пішлить оркестру на фронт, нехай вона допоможе бійцям підтримувати духа, а квіти віднесіть до шпиталів, для наших поранених.

Обидва вони виявили хист діячів-державників того типу, що покликані творити нові будови в історичній панорамі світу. Лише особливо несприятливі міжнародні обставини не дозволили їм зреалізувати всіх своїх сил і задумів, — але їх зреалізує рано чи пізно вся Україна.

Коли волею долі Симон Петлюра фактично очолив відновлену Українську Державу, він не завагався вийти з соціалістичної партії, що

тоді вимагала — яка іронія! — роззброєння й розпушення української армії. Навпаки, він сам творив нашу національну армію, зумів стати для загального добра понад партійними справами.

Євген Коновалець із своїм військом підтримував гетьмана П. Скоропадського. Коли ж той дійшов з різних причин аж до проголошення федерації з Московщиною, — полк. Є. Коновалець не завагався негайно підтримати Симона Петлюру, бо це було необхідне в ім'я інтересів національної соборної України. Він не міг погодитися з багатьма кроками тогочасного, соціалізантського нашого уряду, — але він із УСС'ами боронив Україну, як незалежну державу і як ідею — ідею незалежної нації.

25-го травня 1926 р. Симон Петлюра спинився на вулиці Расін у Парижі біля книгарні „Жільбер”. Підсланий советський агент Шварцбардт, підступно запитавши: „Чи ви — пан Петлюра?” — випустив кілька куль у Провідника української незалежної Держави, в носія передової ідеї нашого століття.

23-го травня 1938 р. в Роттердамі, Голляндія, підсланий Москвою агент, що прибув советським кораблем „Мєнжинський”, — передав полк. Є. Коновальцеві пакет, у якому була пекельна машина, тобто бомба з годинниковим механізмом. Так увірвалось життя безкомпромісового борця-націоналіста, Провідника Української Національної Революції, що в різних формах триває й нині і триватиме аж до остаточної перемоги.

І в житті, і в смерті вони обидва подібні. Хто з-поміж нашої й іншонаціональної молоді шукає для себе зразків героїзму, той не може пройти сліпим повз ці дві постаті, на світглих чолах яких відбилися виблиски мечів дружинників князів України-Руси, відблиски гармат Хмельницького і Мазепи, сяйво Шевченкового гасла „Борітеся — поборете, вам Бог помагає”!

Симон Петлюра і Євген Коновалець, як згодом і їхні безпосередні послідовники, продовжувачі національної революції, ген. Тарас Чупринка, Провідник ОУНР Степан Бандера, — були в усьому запереченням найгіршої хвороби українства, так званого малоросійства чи австріяцтва, тобто перебрання будь-яких звичок і способу життя від поневолювачів. Бути собою, бути українцем в всіх обставинах, бути

## „ІМ'Я ЇЇ ЗАЛИШИТЬСЯ СВЯТИМ СЕРЕД ЖИДІВ”

В жидівському журналі „Туг Морген” з 6 серпня 1962 року вміщено коротку замітку А. Файнмана під поданим вище заголовком. Ось її зміст в перекладі на українську мову:

В Парижі недавно померла 100-літня українка Софія Пиленко. Вона була матір'ю молододі монахині, ім'я якої залишиться святим серед жидів.

Монахиня Марія Пиленко сиділа разом із жидами в одному німецькому концентраційному таборі під час другої світової війни. Вона відносилася дуже добре до всіх жидівських спів'язнів. В концтаборі опинилася вона при таких обставинах:

Одного разу гнали гестапівці групу жидів чоловіків і жінок, до концтабору. Між ними була молода жінка, яка з немовлям на руках ледве тяглася за колоном. Монахиня Марія Пиленко, яка спостерігала цей страшний похід, нараз підбігла до одного з гестапівців і пошепки щось йому сказала. Гестапівець моментально вивів із колони жінку з дитиною, а її місце зайняла Марія Пиленко.

Разом з іншими жертвами завели монахиню до газової камери і там вона згинула з рук нацистських убивців. Жидівська жінка залишилася при житті і перебуває тепер в Ізраїлі. Своє життя вона завдячує святому вчинкові монахині Марії Пиленко.

~~~~~  
Людина, цей винахідник колеса, підойми, машини внутрішнього згоряння, літака, цей відкривець електричності, розколювач атома, Колюмб зовнішніх просторів всесвіту, по-мимо цього всього на перехрестях людської свободи знаходиться приблизно на тому самому місці, що й людина, яка терла один кусник поліна до другого, щоб викресати іскру вогню.

(Luis Kutner: World habeas corpus, ст. 10).

~~~~~
гідним сином свого народу — ось що означає шанувати славної пам'яті Героїв національної християнської України.

Д-р Роман Кухар

БОЛГАРІЯ В ПОХОДІ

(З історично-культурних записок)

Болгарські завойовники з Азії захопили в 9-му сторіччі суцільно-заселену південно-східньою віткою слов'ян балкансько-причорноморську смугу, проте згодом асимілювалися з автохтонним населенням, не залишивши по собі сливе й сліду. Збереглася тільки їхня первісна племінна назва, яку перебрали пращури сучасних болгар. Таким чином стала Болгарія характеристичним зразком слов'янської країни з національною назвою чужого, азійського, походження.

Такі незвичайні народини болгарської нації, що вже на світанку історії виявила прикметну собі життєздатність і культурну вищість супроти східних наїзників. На європейську сцену вийшли болгары в 811 р. завдяки блискучій перемозі над Візантійською імперією. З 852 року датується початок могутнього колись болгарського царства. В 865 р. приймає Болгарія, друга слов'янська країна з черги після Моравії, християнство. Раннє заведення християнства завдячують болгары релігійно-культурній місії серед них перших слов'янських апостолів, братів св. Кирила (Константина, 827-869) й Методія (825-885), що походили з міста Солуня (Салонік), тоді двомовної, грецько-слов'янської, території. Цих братів уважають родоначальниками старо-церковнослов'янської, або староболгарської, мови, власне літературної або „книжної” мови, що вдержалася серед південно-східніх (болгар, македонців, сербів) і східніх слов'ян (українців, білорусів, москвинів) в їхніх літературних пам'ятниках упродовж довгих сторіч. Її засновано саме на болгарсько-македонському діалекті, що був тоді поширений між Солунем і Царгородом. Про те, що старо-церковнослов'янська мова спирається на староболгарсько-македонському діалекті, свідчать хоч би заміни таких загальнослов'янських звукосполучень у старо-церковнослов'янському письменстві, як „ть”, „дь”, „кт”, „гд” на „шт”, „жд”; наприклад, у словах „светь-а” (слов.) — „свешта” (болг.); медь-а” (слов.) — „межда” (болг.); „нокть” (слов.) — „ношть” (болг.); „могті” (слов.) — „мошти”

(болг.) і т. д. Звукосполучень „шт”, „жд” не було в інших слов'янських мовах, зате вони притаманні болгарсько-македонській мовній групі.

Не менш важливе внесення у старо-церковнослов'янське письменство з болгарсько-македонського терену — це слов'янське письмо „кирилиця”, що, з певними характеристичними властивостями на окремих мовно-національних відтинках, збереглася й досі серед південно-східніх і східніх народів слов'янського походження. Створення для слов'ян „кирилиці” (так її названо в честь учителя, св. Кирила), що виводиться з грецьких великих букв (так зв. „маюскули”), приписується Кириловому учневі, св. Климентієві. З часу, коли він оселився на болгарсько-македонській землі, в місті Охриді, за володіння Бориса, що завів християнську віру в Болгарії, починається буйний розквіт болгарської, головню релігійної, літератури.

Після перших сторіч свого знаменного територіяльного й культурного розросту, Болгарія піддається дедалі більшим культурно-політичним впливам Візантії, поки, нарешті, не втрачає зовсім незалежності, стаючи візантійською провінцією. Підлеглість Візантії переходить згодом у довговікову підлеглість Оттоманській імперії. Не зважаючи на віки поневолення, національний дух болгарів не завмирає. Щойно під кінець 19-го ст. приходить повне національне відродження, що завершується у 1876 р. відвоюванням болгарями незалежності. Це було вислідом довгої й упертої боротьби, постійного процесу духово-політичного національного усвідомлення. Почесну ролю в „самопізнанні” й волі до самобутнього, незалежного національного буття відіграли такі духові провідники болгарського народу, як Априлов, Возвелі, Раковській, ще наприкінці 18-го ст. Це був той славний рід письменників, що пов'язував своє літературне покликання з долею свого народу й вів перед у його боротьбі за визволення. Ввійшли вони в історію болгарської літератури рівною мірою, як і в історію визволь-

ної боротьби болгар, отримавши почесні наймення „вчителів-революціонерів”. „Література для літератури”, мистецтво для мистецтва”, взагалі „асуспільність”, „аполітичність” літератури й мистецтва — поняття, чужі болгарському народові, що розвиток одного й другого, поступ на культурному й соціальному полі мусів осягати щойно в процесі зусильної боротьби за національне визволення й самостійність. Як зразок такого розуміння громадської ролі мистецтва, треба вважати болгарського поета-революціонера, Христо Ботева (1848-1876), що словом і ділом боровся за свободу свого народу й загинув смертю героя. Прикметна для болгарської літератури своєю національно-революційною тематикою, відома в багатьох перекладах повість Івана Вазова „Під ярмом” (1893 р.).

Для державного життя треба великої, всенациональної волі. Мала Болгарія впродовж усього свого історичного буття виявила велику волю. Тією волею вона асимілювала завойовника, поширювала свої кордони, випромінювала культуру на цілий слов'янський світ; пережила віки уярмлення й, не зважаючи на теперішній стан поневолення Москвою, не розплилася в московському морі. Впродовж довговікового спротиву Туреччині вона шукала опертя на „ворогові свого ворога”, тепер же, опинившись в лабетах пажерливого „старшого брата”, досвідчила дорешти ілюзію „братньої допомоги” й напружує всі сили в акті волевиявлення. Історія народів перехрещує інколи дивно свої стежки. Мабуть треба було аж великого поневолення слов'янських народів Москвою на те, щоб визріла в них свідомість давніх історичних зв'язків і потреби спільного визвольного фронту, зокрема братня Македонія, як і духово споріднені Україна й Білорусь, становлять з Болгарією природній союз південносхідних слов'янських народів у їхній визвольній боротьбі й кінцевому переможному завершенні спільного акту волевиявлення.

Характер наведеного нижче зразка болгарського національного епосу вказує, завдяки яким особливим прикметам вдалося несповна 8-мільйоновому народові на території всього 43 тисяч кв. кілометрів, у найважчих умовах історичного буття, зберегти своє національне

обличчя. На зміну візантійському й турецькому прийшло московське поневолення, але болгарський народ не резигнує, а гартує свої духові й фізичні сили для дальшої боротьби.

СМЕРТЬ МАРКА Й ЗАГИБІЛЬ БОЛГАРСЬКОГО ЦАРСТВА (Юнацька пісня)

В не однім поході був наш Марко,
Гостював і в Анатолії,
Турків-яничарів воював він,
Перемогами над ними вславивсь.
Повернувся наш болгарин Марко,
Понад Білим морем походить...
Ліг спочити, й дивний сон приснився:
Ніби неба ясне розкололось.
Всі зірки на землю впали.
Тут тривога огорнула Марка,
Тож на Шарка, на коня, він скочив
І поїхав просто в місто Прилеп.
В батьківській дворі він став гукати:
— Виходіть скоріше, пенько, з хати!
Ой, недобрий сон мені приснився,
Щоб погане щось не приключилось;
Синє небо нагло розкололось.
Всі зірки на землю ниць упали. —
З хати вийшла рідна мати Марка,
Аж на очі хустку опустила,
Котяться з лица на землю сльози,
Сумно Маркові відповідає:
— Ех ти, Марку, синочку мій любий!
Завсіди в поході звик ходити,
Турків-яничарів побивати,
А того й не знаєш, що скоїлось.
Проходили турки-яничари
І забрали нам болгарську землю.
Юнаки вже віддали ключі їм,
Так болгарську земельку піддали.
Тож тебе шукають турки вєоди,
Щоб і ти віддав ключі від міста. —
Тількищо почув цю мову Марко,
Натиснув собі на очі шапку,
Повернув коня чямдужче, Шарка,
І на Косове поїхав поле,
Щоб із турками помірятися.
Як доїхав до ріки Ситниці,
Тут же й рідна мати наздогнала,
Здалеку закликавши до нього:
— Ой ти, Марку, синочку мій милий!
Задержися, Марку, задержися,
Попрощайся з матір'ю востаннє,
Знає Бог один, чи вернешся. —
Ніколи було йому спинятись,
Помчав Марко вздовж ріки Ситниці,
Тоді в'їхав в Качаникський просмик,
Аж знечев'я стрінув там трьох турків,

Трьох зустрів турків-яничарів.
 І сказав їм Марко по-турецьки:
 — Гей ви, турки! Три зухвалі турки!
 Наче бог війни сказав: куди вам?
 Відповіли Маркові три турки:
 — Незнайомче, смілий одчайдуху!
 Ми забрали вже болгарську землю;
 Віддали всі юнаки ключі нам,
 Передавши право на країну.
 Тільки з Прилепу нема ще Марка,
 Тільки він ключей ще не віддав нам,
 Свого міста Прилепу не здавши.
 Ми й ідемо просто в місто Прилеп,
 Щоб болгарина знайти там, Марка,
 Аби й він свою вчинив повинність.
 Якщо Марко не віддасть ключей нам,
 Буйну голову його всічемо,
 Візьмеш його жінку, Марковицю,
 В Анатолію пошлем, у місто,
 Стане перша біла в нім туркеня.
 Аж посивів Марко, те почувши,
 Призадумавсь і, нарешті, мовив:
 — Гей ви, турки, три зухвалі турки,
 Три ви турки, та ще й яничари —
 Перед вами — Марко сам з Прилепу.
 Не діждетесь ви ключей від мене,
 Хіба згине сам болгарин Марко
 І поляже його добрий Шарко,
 От тоді ключі отримаєте
 І візьмете місто моє Прилеп.
 Спохопились три зухвалі турки,
 Три зухвалі турки-яничари,
 Посягнули за важкі шаблони,
 Щоб на місці впоратися з Марком.
 Спересердя Марко, наш болгарин,
 Шарка, доброго коня, понукав,
 Свою шаблю вихопив дамаську, —
 Славної роботи Дмитра-майстра,
 Що гадюкою гнучкою вилась,
 Камінь, дерево сікла без труду.
 Порубав він впень зухвалих турків,
 Всіх їх трьох, тих турків-яничарів.
 Як загнався в Качанакський проємок
 Та на Косове поглянув поле,
 Аж там турків-анатольців хмара.
 Що багато — він не здивувався,
 Що земля держить їх — це не пильне,
 Він зорив-глядів, чи не догляне
 Тих знамен зелених, заповітних...
 Не лопочуть прапори зелені,
 Тільки білі та червоні мають.
 Спересердя Марко, наш болгарин,
 Шарка, доброго коня, понукав —
 Вдарив гострим острогамя!
 Розігнався Шарко, добрий коник,
 В море турків кинувся наш Марко,
 Вихопив свою дамаську шаблю,
 Став рубати турків-анатольців.
 Днів і ночей три отак рубав їх;

Потопає коник, добрий Шарко,
 Потопа в крові, турецькій, чорній.
 Враз Іллі святого вгледів Марко,
 Поряд — янголів три появилось,
 Прибраних у світлосяйну одіж;
 Маркові святій Іллі говорять:
 — Гей, болгарине ти добрий, Марку!
 Задержи коня, пхни шаблю в піхву!
 Тут земля болгарська, алек турки,
 Захотили турки місто Прилеп. —
 Здригнувсь Марко, наче іспросоння,
 Не повірив він Іллі святому,
 Не обманює, бува, тут привид?
 Знов рубати б турків-анатольців...
 Розмахнувся — й задрижали руки,
 Задрижали — не зачеплять турків.
 Тож тоді щойно побачив Марко,
 Що, хіба, така вже Божя воля!
 Повернув назад він свого Шарка
 Та й поїхав просто в місто Прилеп.
 Молоду знайшовши Марковицю,
 Став вивдувати в неї стиха:
 — Молода моя ти Марковице!
 Що волієш — згинути від шаблі,
 Чи рабиною прожити в турків?
 В кляту Анатолію візьмуть тебе,
 Щоб туркеню біду вперше мати. —
 Відізналась Марковиця юна:
 — Ой ти, Марку, мій єдиний, лобий!
 Краще згинути мені від шаблі,
 Як рабиною дістатись туркам,
 В кляту Анатолію попасти,
 Щоб туркеню білу вперше мали. —
 Гостру шаблю підійнявши вгору,
 Безталанній голову стяв Марко,
 Зарубав теж мати свою рідну,
 І ще раз підніс дамаську шаблю,
 Скопив Шарка, дорогого друга,
 Щоб на нім не воювали турки
 Та болгарської землі не рвали.
 А тоді наперед себе кинувсь Марко...

Переклав Р. Кузар

Акція Президента, якою він позбавляв екзильних кубинців можливості визволити їхній нарід з поневірання і рабства, викликають холод в серцях свободолюбних людей в цілому світі.

(Лоренс в U.S. News + World report,
 від 15 квітня 1963 р.).

ЧИТАЙТЕ,
 ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ,
 ПОШИРЮЙТЕ

„В І С Н И К”!

У 80-РІЧЧЯ Д-РА ДМИТРА ДОНЦОВА

В 1963 році минає 80 років життя д-ра Дмитра Донцова, мислителя, ідеолога українського націоналізму.

Цей рік є рівночасно 50-різзям від появи його твору „Модерне москвофільство”. 1963-й рік завершує більш як 50-різну безперерійну боротьбу Д. Донцова з світоглядовими та психічними комплексами малоросіяництва — українського провансальства, сервілізму, які в часі довговікової неволі і московського панування в Україні витворилися в провідній верстві українського народу.

Донцов взяв на себе післанництво Шевценка, щоб обоюдним ножом свого слова „вищидить сукровату і наллять живої козацької тієї крові, гистої, святої” в жили його сугасників. Ця кров ожила в серцях воїнів героїчної УПА-ОУН і — з ними — в цілому народі на рідних землях та в цілій імперії московських народобивців.

Автора „Націоналізму”, „Духа нашої давнини”, „Від містики до політики” і редактора „Вістника”, сьогодні вірно оцінили незгисті сили „Великого Льоху” — московські і свої вороги, всі ті, що спряглися зв'язати Україні руки, готуючи їй всякі зла і муки. Оцінює його і жива, непокірна й свободолюбна Україна. Оцінює його терпляча, мужнига і воююга Україна.

Визвольний шлях українського народу ще не завершений, можливо — він ще довгий, але він виразно освітлений дороговказами Сково-роди, Шевценка, Франка, Лесі Українки і — Дмитра Донцова.

Його слово — це могутня зброя українського визвольного фронту в процесі вікової боротьби народу з Москвою. Не всі його твори перевидані, а ті що були видані, не всі доступні для гитага, бо їх доля не є кращою від долі носіїв ідей Донцова. Ворог і їх переслідує та винищує. Наша пошана і наш довг буде виконаний, коли його слово буде удоступнене мільйонам умів і сердець українського народу і зокрема його авангардові — українській молоді.

Найкраще відмігимо 80-різзя Донцова, коли створимо видавничий Фонд його творів, при допомозі якого його ідеї ширше і глибше запа-

дуть у душі та мислення українця і виконають те завдання, якому прцсвятив своє життя д-р Дмитро Донцов.

Вітаюги Ювілята з 80-різзям його життя, просимо Всевишнього дальшої опіки над його здоров'ям і силами його ума і духа, щоб його слово далі кликало тривати, боротись і перемогати, як ми його привикли зуги в днях радості і в днях тривоги впродовж цілої половини біжужого століття.

ЛІГА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ
СВОБІД УКРАЇНИ

СПІЛКА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ
ТОВАРИСТВО КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА
СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ
В'ЯЗНІВ
ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКОЇ СТУДІЮЮЧОЇ
МОЛОДІ ім. М. МІХНОВСЬКОГО
УКРАЇНСЬКА ДЕЛЕГАЦІЯ
В Ц. К. АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКОГО БЛЮКУ
НАРОДІВ

АМЕРИКАНСЬКІ ПРИЯТЕЛІ АБН

Квітень 1963

Гроші на Видавничий Фонд творів д-ра Дмитра Донцова, як теж в неменшій мірі на забезпечення матеріяльних умов його дальшої творчости просимо слати на такі адреси:

ODFFU, P.O. Box 304, Cooper Station,
New York 3, N. Y., U.S.A.

LVU, 140 Bathurst St., Toronto 2 B,
Ontario, Canada.

КОЛИ ЖИТТЯ ТВОРИТЬ ЖАРТИ

В одному таборі два політики з УНДС (така відміна колишнього УНДО-ння) гаряче дебатують найновіше розбиття в цій політичній, хоч і так невеликій групі. На чоло виступає їм гарячий піт. Вони і не очутилися, як опинилися під вікном таборових варштатів, де столлярі роблять столи, підлоги і всякі плятформи.

Д-р III. до інж. К.: „Ну, і, скажіть Ви мені, де є їхня плятформа, що вони собі, ті, наші опоненти думають, дістаньте, пане інженере, мені їхню плятформу”...

Побачивши такі „зафрасовані” (заклопотані) обличчя п. д-ра і п. інженера, виходить головний столляр з столлярні і каже: „Та не журіться, п. д-ре, та я Вам, завтра ту плятформу зроблю”...

Іван Боднарук

МОЛОДЬ І ГРОМАДСЬКА ПРАЦЯ

Над нашим громадським життям на чужині нависає велика загроза. Відходять із цього світу старші громадяни, які керують суспільною роботою, і щораз більше проріджуються ряди активних громадських діячів. Наше організоване життя опиняється в трагічній ситуації. Вимирають старші вчителі, які з посвятою кільканадцять років на чужині рятували душі українських дітей від винародовлення. З кожним днем покидають цей світ ті, що тримали в своїх руках керму національного життя. І нам не дає заснути питання: що буде далі? Хто їх заступить? Вмирають журналісти, мистці, письменники, і після кожної такої втрати біль стискає серце і опановує тривога за майбутнє нашої спільноти. Щоправда, ростуть на чужині наші кадри молодих лікарів, інженерів та інших фахівців, але дуже мало серед них таких, що мали б охоту заступити померлих діячів старшого покоління. Побільшується щілина в нашому громадському житті й залишаються порожні місця по тих, що відходять.

Положення стає просто трагічним. Бачимо це всі, навіть ті, що далекі від того, щоб критикувати й обвинувачувати нашу молодь. Навіть ті, що з найбільшою вирозумілістю ставляться до молоді й хочуть її зрозуміти, бачать, що вона таки замало цікавиться українським громадським життям. У хорах і виставах виступають здебільшого старші люди, які, перетомлені виснажливою фізичною працею по фабриках, з патріотизму посвячують свій відпочинок на проби. На національних імпрезах не тільки не видно молоді в ролі виконавців програми, але навіть не видно її часто на залі в ролі глядачів і слухачів. Інколи старі люди мусять розставляти стільці, виносити фортепіяно на сцену тощо. Якщо ж молодь і бере участь в імпрезах, то в дуже скромній ролі помічників, а не головних виконавців. В таких наших установах, як Національний Музей, взагалі не побачите молодих, а в Учительській Громаді молоді вчителі не з'являються навіть на річні загальні збори. Словом, наша молодь, оточена всякими вигодами в щоденному житті, про які молодь у Краю не може й мріяти, тікає від громадської роботи, байдужіс до україн-

ських справ, відчужується від рідного середовища. А від цього вже тільки один крок до винародовлення. Повінню ллються на нашу молодь впливи чужої культури, і вона починає їм піддаватися, не знаючи рідної історії, літератури й культури свого народу.

Відомо, що всяка молодь визначається енергією, силою, ініціативою, буйною уявою; вона рветься до праці, її характеризує нахил до мрій. Усі ці риси, відповідно використані, дають підставу до великих діл і героїзму. Молоду людину в Рідному Краю здебільшого не манили життєві вигоди. В неї почування брали перевагу над холодним розумом, вона вірила в ідеали й великі спроможності свого народу. А наша молодь тут бокує від громадського життя. Чому?

Причин є багато. І не завжди молодь винна. Винно й старше громадянство, що не вміє зацікавити молодих людей громадською працею, не притягає до неї молодих людей, які часто із скромности не хочуть пхатися туди, де її не просять. Молодь потребує заохоти, підбадьорення й допомоги збоку старших, а цього в нас часто немає. У нас мало таких людей, як покійний д-р Євген Олесницький, що вмів притягнути молодь до культурної й політичної праці і довів був в Стрию до того, що в неділю чи свято ні одна молода людина не залишалася в місті, але всі вони виїздили на село з рефератами.

Винно старше громадянство й тому, що йде втертими стежками, не старається зрозуміти душі молоді. Молоду людину характеризує динамічність і шукання нових доріг, а наша молодь часто не знаходить у наших товариствах поля для розвитку цих своїх прикмет. Молода людина мусить мати щось, щоб їй імпонувало та промовляло до її переконання. На рахунок старшого громадянства треба записати й ту обставину, що наша молодь ще не вміє як слід відчутти свої ролі в громадському житті. З тугою згадуємо початки нашого організованого життя у ЗДА наприкінці минулого століття. А те життя було здебільшого ділом рук нашої молоді, бо молоді люди їхали в тих часах до Америки, і вони передусім, часто-густо самотужки,

будували церкви, українські товариства, клуби тощо.

Першою й найголовнішою рисою суспільного виховання є та, що замкнена в Божій заповіді любов до ближнього. Треба приготувати людей активних і здібних до посвяти, прищепити їм потрібні чесноти, починаючи вже від малих дітей. Це перша й головна ціль громадського виховання. Подем, на якому має відбуватися підготовка, є та мала суспільність, якою для дитини бувають рідна хата й гурток товаришів, а опісля школа й різні гуртки та молодечі організації. У співжитті з іншими, у спільній праці, на сходинах і зібраннях, прогулянках і забавах виявляються найкраще гарні риси й хиби молодої людини.

Вже малим дітям треба пригадувати безупину, що громадська праця є в основному безплатна. За працю для рідного народу не треба ждати подяки чи похвали, бо це праця для нас самих, для України, а не для наших батьків чи виховників. Наше внутрішнє вдоволення, що виникає з почуття виконаного обов'язку — ось у чому маємо шукати признання за свою громадську працю.

Пильність і працьовитість — це чесноти, які повинні характеризувати молодь. Ніякий учитель і ніяка школа не розвинуть талантів молоді, якщо молоді люди самі не прикладуть рук до діла. Ніякий рокіт не розбудить дрімучих здібностей молоді, ніяка сила світу не порве кайданів, що в'яжуть здібності й хист молоді, якщо молода людина не працює над собою. Тільки наполегливою працею й великими зусиллями, часто-густо живучи в нестатках, а то й в нужді, великі люди доходили до вершин слави. Мільйони молодих рук сягали по рожі, але зрнали себе на тернях. Тому каже Франко:

Учись, щоб був ти сильним мужем,
Як засвітає день новий!
Учись, щоб в ряд став ти готовим,
Як клич роздається бойовий!

У важкий час для всього нашого народу очі всіх українців звернені в той бік, де криється його безсмертна сила і його надія — молодь. Кожний приріст у живому, молодечому організмі скріплює водночас і життєвість усього народу. Коли молодь бажає, щоб Україна була вільною, то мусить допомогти їй визволитися. Отже, праця для України мусить стати

змістом її життя, і відповідно до цього повинна вона спрямовувати свої дії.

Людина на кожному кроці потребує інших людей. Родина — це перша форма суспільного життя. Але й відокремлена родина потребує для власного існування, розвитку й щастя інших родин. Люди мають не тільки свої особисті потреби, але тому, що вони є членами збірності, мають вони й збірні потреби, що їх можуть задовольняти тільки в збірності. Ось тут і лежить основа суспільного життя і громадської праці, що лучить між собою людей. Ніхто не проходить крізь життя осібною, самотньо. Родина й громадянство впливають на біг життя кожного зокрема. І для багатьох цей вплив приносить благословення, а для інших — руїну й загибель. Це залежить від моральної вартості родини й громадянства.

Минулого року на окружній нараді організацій Визвольного Фронту в Чикаго промовці звертали увагу на те, що нам треба якнайбільш активного студентства, яке не стояло б осторонь організованого українського життя і інформувало б успішно чужинців про українські справи. Чимраз частіше говориться в нас про пекучу необхідність втягнути до громадської роботи наших студентів, бо це — майбутні провідні кадри нашого народу, які мають у недалекому майбутньому взяти в свої руки керму нашого політичного, культурного, наукового й господарського життя. Український студент, гідний носій правди про Україну та її змагання, стикаючись з інтелігентними чужинцями, має широке поле до праці для України. Він може інформувати своїх товаришів і професорів про український народ та спростовувати фальшиві інформації, від яких аж кишить у всяких чужинецьких енциклопедіях і наукових працях. Українські студенти в майбутньому мають поповнити ряди наших наукових установ, тому відчуваємо пекучу потребу, щоб наша молодь, скінчивши школу українознавства, вписувалася більше на славістику, україністику та історію Сходу Європи. Наші студенти мусять втягнутися також в кожную іншу ділянку національного життя, щоб у кожній хвилині могли заступити старших діячів, які покидають цей світ.

ПОШИРЮЙТЕ ВІСНИК!

Франзеско Каснаті

ШИБАЙГОЛОВА — НАВКОЛІШКАХ

Дивні ці письменники французькі! Жід, янгол темряви, заходиться зацитькувати невблаганне *quo vadis*, що мозолить його усе життя, пропадаючи в нікчемності. Реверді — тридцять років проживає у монастирській тіні, молячись без уміня повірити. Фарг у своїх тендітних і досконалих поемах викликає мертвих. Жуандо, біснுவатий у Бозі, але в змислі нехристиянському, пропадає у тій прірві посухи, якою є в його „*Defense de l'Enfer*”. Мальро самотній чоловік в обличчі ночі світу в силі заперечити його; халдейський маг, що на зорях вичитує післанництво нічогости; істота релігійна, як монах, що відкидає Бога: „Я ніколи не прийму його; я не понижу себе, щоб у нього просити миру, до якого спонукує мене моя слабкість”. Камюз зрозумів, що „нісенітна” візія світу жадає самовбивства, одиночного чи й збірного. Але він горіжить проти цієї логічної послідовності, і твердить, що жити — це обов'язок. В ім'я чого? (Сартр — це ледве вольтеріанський професор, спізнений енциклопедист).

Батько всім — Рімбод, твори якого, це поле баталій, де змагаються безбожники й віруючі: Рембо ж, розпалений, утікає, волочучи у власній тілі гарпун Бога. Хоч і відкинув поклик, але він почув його; поза християнськими перспективами, поза втраченою невинністю, поза спасенням, — його твори абсолютно незрозумілі. Каміння, що він жбурнув ними проти Спасителя, послужили Поль Кльоделеві, і він збудував власну катедралу.

З цих і з інших постатей о. Андре Блянше, Т. І., створив галерію — хочеться сказати: потвор. 1961-го року трьом томам його „*La Littérature et le spirituel*” признано „*Grand prix de la critique*”. Безперечно, він є один із кращих передовиків нової французької критики, який зовсім закинув останні димові залишки ідеалістичного естетизму.

Отець Блянше шукає душ через літературний вислів із виявом прихильності, яка, проте, не є притакуванням; у письменнику шукає він людини й вибирає „те, що є основне”. Вибух модерної поезії, у своїх найшаленіших посяганнях чи у своїх вибриках найбільше блюзнірських, — його не лякає. Він не боїться ба-

чити „*l'univers de reve*” Аполлінера чи Жакоба, що змішаний із надприродною дійсністю, чи сюрреалістичну містику, змішану з християнською містикою. Він є уважний до зусилля тих людей, що наомацки, незвичайними дорогами заходяться знову знайти безмежне й абсолютне.

Із сюрреалізмом із'явилося нове „зло віку”. Клясичний, романтичний — це вислови, що вже не мають ніякого сенсу. Поети, люди, що пишуть, у тайниках збентежені метафізичним смутком, — як це окреслив Рівієр. А все збігається у єдиній проблемі — Бог, вічна мука людей, і тих, що зусиллюються припустити його існування, і тих, що хочуть його знищити або просто, заперечити.

Могутнє почування, що ворухить сюрреалістату, а яке, почування, вони оддичили від Рембо, це те — каже о. Блянше — що „*la vraie vie est absent*”. Живеться у якимсь лябіринті непорозуміння. Тож стараймось виловити ці поверховності, а поза ними знову знайдемо тайну, яку від нас були відняли. Знищмо всі форми, зокрема — ті форми вислову, в яких від віків пливе наша думка. Наша уява, визволена з пастки розумування, уведе нас у цілість нашої, божеської природи. Слова наберуть магичної сили; рай уже недалеко.

Отець Блянше не вагається бачити в безбожному сюрреалізмі цікаве явище відродження релігійного почування, як це багато разів діялось упродовж історії. У цьому й є його сила, бо потреба релігійності є незв'язка; але, в цьому скривається й омана його, бо розв'язка, яку він висуває, є розпучлива: це прийняти божевілля.

На порозі того, що справді є початком нової доби, виринає — на межі двох похилостей — постать мистця, на якого критик глядить із загостреною увагою: Макс Жакоб. Він є останнім, автентичним представником отих „*villages de poesie*”, Монмартр і Монпарнас, такі нині далекі й поринуті, наче легендарні країни і дзвони з Іс; а разом із тим він є маг, на знак якого відчиняються нові краєвиди. Його писання, які б ошоломлюючі вони не були, менше доводили до здивування, ніж його осо-

ба. Це ж він відкрив Пікассо й додав йому охоти. Критик оживляє його — Жакоба — в тих глухих *taudis* паризької *rue Ravignan*, де й зродився кубізм; не тільки — а й той ширший рух, що мав дати новий напрям модерному мистецтву. Там сходились Аполлінер, Сальмон, Матіс, Дерен, Брак, Ван Донген, М. Льорансен. Та у вересні 1909 року, від Монмартр до Монпарнасу, бистра вістка викликає метушню у цих колах богеми: Жид Жакоб повернувся, став християнином.

Яка ж важка й повна терпінь ота дорога того незвичайного віруючого.

По довгих наполегливостях досягнув він, 18 лютого 1915 року, свою ціль; бути охрещеним. Пікассо є його хресний батько, й дає йому на пам'ятку „Наслідування”. Вийшовши з каплиці, де одержав Тайну хрещення, удається в одязі, у яким був, — темний і блискучі черевики, — до однієї на Монпарнасі славної каварні, і тут, як звичайно, стає шибайголовою. Шість років пізніше, у 1921 році, він відходить на самоту до Сен-Бенуа-сюр-Люар, біля руїн однієї старовинної архимандрії, з наміром — зовсім поважно стати на шлях християнського життя, у героїчній і гідній зусиллі.

Від 1928 до 1936 року Париж знову посів Макса Жакоба; але бачить його більше дивним і розгубленим, як ніколи перед тим. Пише, малює, на сходинах богеми дуріє; бере участь у дослідах сюрреалістів, які вже уважають його за пережитого; за ним побиваються оті кола чепурности, які його роздувають як „номер дня” у їх дурнувятих сальонах. Згодом він сам признався, що той час був „*l'eroque la plus coupable de (sa) vie*”. Після ночей похоронних оргій, він кидається на ступні вівтарів, повний огиди до себе самого. Леон-Поль Фарг розказував, що священники церкви Сен-Рош, бачачи, як входив він до церкви, втікали із сповідальниць, такі були безконечні й настирливі обвинувачення, що він їх сам на себе визнавав.

Із вибухом війни Макс Жакоб вертається до Сен-Бенуа. Цим разом його задум, здається, триваліший. Рік за роком його каяття стають суворіші, його побожність витончується, докори, як вогонь, пажирають усю його істоту, безладдя — це вже діла минулого: „*furniste de genie*” — геніяльний шибайголова вже живе по-християнськи. Його палить і поглинає дух,

З ПРЕСИ

Думаємо, що правильно підійшов „Канадійський Фармер” до питання: чому захогілося одній політичній групі вводити замішання в нашій еміграційній спільноті. Тому варто дещо навести зо статті п. н. „Про реалітети і реалітетників”. Там пишеться:

„Політична рація чинників, що є відповідальні за теперішню західню, в першу чергу американську, політику у відношенні до комуністичної Москви, вимагає, щоб поширювати переконання, мовляв Союз поволі, але певно лібералізується, тобто, що там щораз більше закріплюються західні демократичні ідеї, що поволі зникає однопартійний тоталітаризм, що народ там стає щораз більше незалежний від уряду і партії і має щораз кращі можливості вияву своєї індивідуальної свободи. Це робиться на виправдання їхньої теорії, що два світи: комуністичний і демократичний поволі зближуються до остаточного об'єднання і злиття в одну цілість; що комуністичний світ, зокрема ССРСР і його сателіти, будуть щораз більше „лібералізуватися”, а Захід в той сам час буде застосовувати в себе щораз більше соціалізму, аж врешті ці два сві-

він стає чистий і прозорий, як його „*Homme de cristal*”. У такому стані його захоплює смерть у таборі жаху, куди його, як жида, загнали нацисти.

Мені здається, що о. Блянше, у своїм щирім і мальовничім образі цієї надзвичайної постаті Макса Жакоба, не підкреслив заслуг, на які заслуговує його книжка: „*Meditations religieuses*”. Це капітальний твір, це незрушна скеля проти ударів хвиль атеїстичного мистецтва, що прийшло згодом. Між ливоскоками, між містифікаторами абсурду й пустоти, між збоченцями й хитрими краснословами паризьких таверн: між глузливцями й розперезунами дадаїзму, — що то їх, мов янголів нової поезії, обшановують усі провінціяли й учені півголовки, яких водять по Франції туристичні каравани, — лише Макс Жакоб, друг Аполлінера й Арагона, відкрив під позначками дійсного не лише омани й штучки сюрреалізму, але й блиски, сяйва надприродного. З рядів шибайголів цього півстоліття він, єдиний, відірвався, щоб знову знайти абсолют, і то не в словесному запалі та й не в зумисній анархії розуму й почування чи в механічній сугестії мрій і зіпсутої несвідомости, а у щирім розкаванні „доброго розбійника”, з яким його й порівняли.

З італійського переклав

Михайло Островецька

Борис Грінвальдт

КАРБОВАНЕ СЛОВО

„...І снаговиті вицвіти трофеїв
карбами зриву, що походу ждуть,
мені в майбутнє позначають путь”.

Так певно й гордо проголошує Яр Славутич. І не без підстави. Існує чимало захоплюючих прикладів того, як на читача впливає поезія, особливо героїчного плану. Надхнені словом Тараса Шевченка, вояки йшли в бій за честь і незалежність Української Держави. Бо героїчна поезія завжди була й буде гострою зброєю в боротьбі з окупантом. Чим значніші і ширші діпазоном своєї тематики і проблематики поетичні твори,

чим яскравіші та оригінальніші своїми мистецькими якостями, тим сильніше опановуватимуть вони фантазію і почуття читача.

Ідею, головну думку, здебільшого допомагає збагнути вже сама назва твору. Важливий задум твору, що втілюється у створених автором ситуаціях, в змальованих ним образах, стає реальним, ще яскравішим і переконливішим при читанні. Чисте, шляхетне, а водночас і грізне народне сумління говорить устами поета. Ідеї та образи майбутньої держави закладені автором в його творах. Звідси випливає величезне виховне

ти зовсім уподібняться до себе, зникне різниця між обома суспільними ладами, а натомість прийде один якийсь загальний світовий лад під одним світовим урядом”.

„Доказ лібералізації умовин в Советському Союзі вони намагаються дошукуватись всюди, а зокрема в напрямних советської літератури. Тому, наприклад, таким розголосом втішається на Заході поет Євгеній Євтушенко”.

„Едвард Кренкшо... , знавець советської дійсности, який довший час жив у Москві, дає ось таку правильну оцінку „літературного лібералізму” в СССР. Він каже, що всяке „злагіднення” є за відомом і навіть за директивами уряду і партії, яка абсолютно контролює всі ділянки життя і якщо Євтушенкові було дозволено на „критику” і навіть на гостру поставу перед Хрущовим, то це сталося не лиш за відомом, але за директивами цього самого Хрущова”.

Про українських реалітетників далі кажеться: „Чий хліб собака їсть, тому й руку лиже” — каже наша приповідка, і її можна застосувати до деяких наших, таких українських реалітетників, які тупцюють у хвості американських пропагаторів комуністично-демократичного зближення, дістаючи за це гроші з мільйонерських фондів, контрольованих тими ж самими пропагаторами світового ладу. Читаючи пресові органи тих реалітетників так і виглядає, що ці органи існують тільки на те, щоб тягнути лінію пропагаторів хрущовського лібералізму. Втративши не тільки зв'язок з українським народом, але й звихнувши перспективу української визвольної боротьби, вони намагаються чарувати українське суспільство неіснуючими реалітетами в Україні і в СССР взагалі, про які вони довідуються імовірно зі студій української та московської советської преси. В своїх намаганнях вдержання лінії своїх хлібодавців вони докотилися вже до того, що й комуністичну російську православну церкву вони назвали реалітетом, який треба визнати і з яким треба числитися. (І хто ж, думаєте, намовляє до того українців? Греко-католицький священик о. Іван Гриньох, з середовища УГВР-ОУНЗ).”

„Найновішим зразком пропагування лібералізації підсоветських умовин цими реалітетниками є друк аж

в двох їхніх публікаціях, в журналі „Сучасність”, що появляється в Мюнхені, і в тижневику „Українське Життя”, у Чикаго, захвалюваної американськими подвизниками советського лібералізму, а рівночасно дозволеної і поблагословленої Хрущовом повісті „Один день в житті Івана Денисовича”. Ціль цього ясна. Глядіть, мовляв, українці, як поліпшилось життя в СССР, що навіть дозволяють друкувати ось таку „критику” про концентраційні табори. З цього логічно виникає, що як поліпшилось в цілому СССР, то поліпшилось також в Україні. Зрештою про це вже не відтепер вони пишуть і говорять і якщо б орієнтуватись лише на їхню пресу, то про сучасну Україну можна б мати пряме ідеальне уявлення”.

„Насправді ж, про те, які там „українські реалітети” засвідчує ця сама підсоветська преса, лише що треба вміти її читати, а не шукати в ній того, чого в дійсності нема. На іншому місці на цій сторінці ми передруковуємо з „Літературної України” ч. 13, від 12 лютого ц. р. вістку про те, що електрики фабрики цукру в Старокостянтиніві, Хмельницької області, прийняли поета Павла Тичину почесним членом свого цеху, разом з фотознімком членської виказки. Як бачимо, ця членська виказка є в російській мові. Отже українські робітники, української фабрики в самому серці України виписують українському та ще передовому поетові членську виказку по-російському. Ось, які справжні „реалітети” в Україні”.

Висновок теж вірний:

„Правда про Україну така: Немає там навіть найменших признаков суверенности, а є вона лише колонією Москви. Немає там ніякого поліпшення завдяки Хрущову, а хіба зміна тактики окупанта. Україна не має можливостей себевиаву в ніякій ділянці, бо все там є підпорядковане інтересам не України чи українського народу, але інтересам Москви. Таку правду треба обстоювати і поширювати у вільному світі. Ці, що роблять інакше, тягнуться в хвості чужих інтересів і діють на шкоду українській визвольній справі та не служать Україні, хоч би вони й називали себе українськими націоналістами і закордонними представниками воюючої України”.

й пізнавальне значення героїчної поезії. Частенько буває теж, що дуже важливий та оригінальний задум вкраплюється в анемічну форму або розмір, нема повноцінних експресій, невизначні метафори. Або твір написано грамотно, але він не захоплює, не доходить до читача, залишаючи його байдужим. Треба віддати авторові „Маєстат” належне: написаний він з гарячим серцем, майстерно, талановито. Твір відбиває суттєві сторони нашої державної рації-маєстат булави, силу національного проводу. В наші „демократичні” часи страшно говорити про булаву, бо зараз же ти станеш носієм якоїсь партійної налічки або приклонником „бляшаного лицарства”. Я б сказав, Славутичів „Маєстат” знайде відгук у серцях читачів і протягом довгого часу духово і естетично збагачуватиме читачьку скарбницю думок. Хоч не на всіх читачів розраховує автор —

„... Для серця й мозку вибраних людей
підняв я стяг насаженого змагу”.

Так бринять слова у вступному вірші „Трофеї”.

Велике значення збірки в тому, що автор підняв і обтрусив з пилу історичних доріг маєстат булави і показав нам її в усім блиску. Він кличе:

„... Розкрийте глибинні чуття
для сяйва, що знало минуле”.

Треба не абиякої відваги в наші часи, часи панування юрби, щоб змити цвіль, розплутати з павутиння злослів'я герб, свій рідний герб. І даремно автор закликає:

„Сучаснику! Змети гербовний крин
і в хutorянській ніші мавзолея
свого духового прослав плебей”.

Даремний заклик! Бо плебей і так уже всіма доступними йому засобами не тільки „змітає”, а й затирає, щоб і сліду жадного не зосталось по гербах. Щоб і згадки не було:

„Згадати князя, гетьмана — це гріх!
Це первородний для плебейства злочин!”

Вірш зроблений відважно, але чи не зайвий тут вульгаризм — „смердючий”? — „Лише б смердюча ряска зеленава”. Залишімо його поетам-затяжникам.

І знову сильне переконання автора і віра, і туга за маєстатом, за величиною держави —

„Я шукаю тебе віддавна.
Під яким же гербом старим
Ти сховалась, народоправна,
І велична, як древній Рим?”

Поета наснажують ті засніділі й запавутинені герби і носії їх — оті колючки на шипшині кличуть мудрістю Сквороди:

„Хрещатий меч на красному щиті,
блиск панцера й звитяга заборола
через віки, як мудрість ясночола,
мене в труднім наснажують житті”.

І в цілій красі вислову поет, вірніше поетова душа, екстазує. Перед ним візія колючок шипшини (козацтво), що боронить квіту:

„Колись ти косила в боях татарву...
О, шабле безмовна, суди й докоряй!
Я знаю обмови екстазу”.

Та не докори чує поетова душа, ширячи в „далеких оболонях” — бурі побойовищ, поцерблені шаблі-ресстр слави і перемог:

„Невтомний дух мій завжди віднаходив
Карби прадавні й посягав туди,
Де в наглий вал захланної орди
Шугала шабля пристрасно-весела...”

Прекрасна інтродукція до „Полтавської битви”. Без зайвого патосу, без пози поет красно маніфестує звитяг духу, слави вельможної:

„І рвійно знялися шаблі, — як шуліки!
Метнулись навально легкі козаки”.

Печаль свою за програу вливає поет не банальними висловами лірнікового жалю, а переносить її в дні-привий гомін голубий:

„Він тужно тече, багряніючи кров'ю,
Гойдає журбу січових короїв”.

І далі:

„Мазепа вельможно відходить...”

Так вельможно брентить цілий твір.

Сміло бере теж „гріх” на свою душу поет. Бо ж то „свідощтво обмежености”, глиняна теорія... А „гріх” той — Бог і Батьківщина — не лякає Славутича, бо він тужить:

„... Одігіртія плаче в чужім Ченстохові...
... Вишгородська, найстарша князів Богомати
За Хрещатиком тужить у хижій Москві...”

Гнівом спалахує поет на Москву — всевітню злодійку, що обнесла Батьківщину майже зі всього, — культурних здобутків, імени, пограбувала природні багатства. Навіть гопака уквала, перейменувавши в „козачок”!.. І з цілою силою постає „Соловй-разбойник” — символ Московії. Шаблю карбованим словом бринять поетові епітети:

„Стоїш з украденим ім'ям,
напівтатарка, напівфінка.
Жахає свистом Солов'я
билли осквернена сторінка...
... Живеш, мов злодій на горбі,
і косиш око в безмір степу...”

Тяжким звинуваченням гримить авторове обурення. Жахає змістом і правдою жахливою образ непомщеної кривди, заподіяної ворогом:

„Лежать у костях Соловки,
і з надер Віниці ридас...”

Контрастом до Солов'їної Московії — Київ. Гордий, пишасться трьома епохами:

„Незборений на горах суворих
твердиною віри стоїть,
під стягом Софії на порох
розбивши навали століть”.
„Могутня дзвінка Святогора
Несе Володимирів хрест,
„І вгору, як шабля, злітас
Богдана важка булава.
Я чую, як прапор Петлюри
в серцях легіонів шумить”.

А поряд брат молодший — Львів:

„Зросте з Вітовського повстанських днів
Фортеця чину — український Львів”.

ВІДДІЛ ООЧСУ В ПЕРТ АМБОЙ ВІДЗНАЧИВ ЩЕ ОДИН РІК СВОЄЇ ПРАЦІ

24-го березня відбулися річні загальні збори Відділу в Перт Амбой, Нью Джерзі, на яких підсумовано роботу, проведену в минулому році. Зборами проводила Президія в складі: інж. Тарас Грицай — голова і Богдан Левицький — секретар. Члени Управи, а саме голова, секретар і скарбник, склали вичерпні звіти зі своєї діяльності.

Хоч Відділ в Перт Амбой невеликий і всю роботу мусять виконувати лише кілька активних членів, зі звітів видно, що Управа часу не марнувала. Сміливо можна твердити, що цей Відділ ООЧСУ є найактивнішою організацією на суспільно-громадському полі у цьому місті. Жадна імпреза загальногромадського значення не відбулася без участі Відділу, а в більшості ці імпрези ініціює і влаштовує він своїми силами.

За цілість роботи Відділу звітував голова уступаючої Управи друг Мирон Кузьо. У своєму звіті вказав він на успіхи, що їх вдалося Відділові досягнути протягом року, як також на невдачі, яких не вдалося перебороти всупереч намагання Управи. Одним з найбільших успіхів голова вважає протестаційне віче в зв'язку з процесом Сташинського, влаштоване спільно з сусідніми Відділами ООЧСУ в Картереті і Нью Бронсвіку. Також успішно переведено свято 20-ліття Української Повстанської Армії, на якому з доповіддю виступав гість з Пітсбургу, сотник УПА Лев Футала. На засіданнях Управи обговорювано питання не тіль-

ки роботи Відділу, але й всієї суспільно-громадської роботи. На ширших сходинах членів виголошено короткі реферати на актуальні теми.

Секретар Відділу Г. Тарасюк звітував за зовнішньополітичну роботу. Він сказав: „хоч ця ділянка роботи була занедбана, все ж її започатковано, і наступникам буде легше її продовжувати. Коли місцевий американський часопис писав про українців добре, ми раділи, але коли безпідставно ображав, ніхто не наслідовався zareагувати, бо видавець цього часопису уважався недоступним. В тій цілі з рамені Відділу зроблено інтерпеляцію в редакції часопису, і вислід був задовільний. Видавець перепросив за попередні писання, що кривдили українців, і приобіцяв надалі бути уважнішим”. Протестаційне віче — сказав друг Г. Тарасюк — дало дуже задовільний вислід. Згаданий часопис прислав свого репортера і у двох числах писав про віче. Було розіслано державним і політичним діячам 15 примірників резолюцій, ухвалених на вічі, і одержано відповіді з запевненням підтримки української справи в Конгресі ЗДА. Управа також реагувала на пашквіль, вміщений в часописі „Гералд Трибюн”. В справі підтримки резолюції конгресмена Флорда про створення конгресової Комісії поневолених народів вислано телеграму і листа до голови Комісії правил конгресмена Сміта. Також вислано листа і резолюції до німецької амбасаді у Вашингтоні з приводу процесу над Сташинським і одержано відповідь. Коштом Відділу висилається два числа „АВН-Кореспондент” до посадника міста та одного комишенера. Нав'язаний контакт з представником Молодих Консервативів при Рутгерс Університеті не розвинувся, і вони не дають про себе більше чути.

Далі друг Г. Тарасюк перейшов до внутрішньо-українського сектору роботи. На цьому відтинку — сказав він — зроблено небагато, і ми не пішли далі, як відзначування національних свят. Відділ є членом УККА, і наш делегат брав участь в його конгресі, який відбувся у жовтні минулого року. На цей відтинок роботи новій Управі прийдеться присвятити більше уваги в зв'язку з поширенням серед деяких кіл української еміграції язви радянськості, поширюваної колами „круглого стола”, або, як їх інакше звуть, реалітетниками або „ікроїдами”. Це є поважна загроза українській самостійницько-визвольній політиці, і можливо нам прийдеться на цьому терені зводити змаг за обличчя української еміграції.

На кінець секретар Г. Тарасюк зреферував роботу своєї ділянки, за яку фактично відповідав. Отже, змінено форму картотеки кореспонденції. Відносно кореспонденції, то по стороні прихідних позицій є цифра 56, а по стороні вихідних 68. У великій мірі кореспонденція Відділу ведеться в англійській мові. Кореспонденція з Головною Управою не була великою, бо багато справ полагоджувано телефонічно або особисто в бюрі Головної Управи. В число вихідних листів не

Автор духово глибоко вріс корінням в український чорнозем:

„Черпаю з тебе силу, як Антей,
О, земле пращурів, що знали звагу!
І так радісно, рідна земле,
Кров пролити за твій розмай”.

Маленька заввага: На нашу думку вірш „Читачам Чікаго” не вміщається в розділ „Масстат булави”.

А далі чудові сонети, спогади з коліски поезії, масстатична різьба геніїв, посвята подрузі життя. І нарешті — „Північне сяйво”:

„О, як люблю я милуватись вами,
раптові мерехтї нічних небес”.

Чудово. Зрозуміло, що поетові любо спостерігати чудові явища в природі, але... яка „смілість"! Яка „обмеженість”. Це вже зовсім по-„глиняному"! Воює за автора (хоч і сам би так написав). Читайте:

„Вчені кажуть: — Електричні смуги...
А я тверджу: — Це потаємна сила
Державця Всесвіту, Землі й людей...
Вістус радість незбагнений Бог!”

Мистецтво це творче шукання. Отож, можна сказати, автор знайшов себе! Певніше і переконливіше бринять нові, мов з кричі ковані, рядки. Мова поетова кольоритна, багата на крилаті слова, афористичні вислови, гостра і багатозначна. Молоді, звичайно і старшим, слід побільшити свою бібліотеку цією імпазантною, хоч і невеликою розміром, книжкою, а поетові побажаємо нової творчої напруги.

(Продовження з 2-ї стор. обкладинки)

По \$ 2.00 — Пірко І., Гулич Д., Дикий М., Ткачук П., Василюк П., Редош М., Мінда М., Цьвірський І., Матичак В., Бурбан М.

По \$ 1.00 — Сура І., Зеліско П., Бобик Б., Вошко В., Гізерський О., Білжурчак Н.

ЧКАГО — ПВДЕНЬ

Листа ч. 0226. Збірщик п-ні Грина Куц.

По \$ 10.00 — Вілецький М.

По \$ 5.00 — Куц Ірина, Гайдук А., Сидорович Ю., Савчак В., Салацький І., Перуцук І., д-р Сіменович М., д-р Іванець Я., д-р Павлинський, д-р Дорожинський, д-р Сайкевич, Процик П., Войчук П., Зрада О., Пукас Д.

По \$ 3.00 — Шандра М., Василів І., Турчиновський В.

По \$ 2.00 — Бородайко К.

По \$ 1.00 — Сенечко, Бреген С., Бреген І., Ярема О., Семків М., Якіма М.

Листа ч. 0227. Збірщик п-ні Мирослава Івахів.

По \$ 5.00 — Івахів М., Окрух С., Н. Н., Нісевич І., Жеребний І., Танчак П., Фецуляк І., Павленко П., Бурдяк А., Чомко Г., Шатинський В., Микитин В., Мединський С., Галан О., Дронь І., Подлецький І.

По \$ 3.00 — Остап М., Срип І., Шатинський М., Шатинський І.

По \$ 2.00 — Лешко А., Шкірпан Д., Коклюс О., Сталений С., Стебельський М., Н. Н.

По \$ 1.00 — Шарій О., Кравчишин В., Поліщук І., нечиткий Р., Винарчук В., Хероім М., Воробель І.

По \$ 0.50 — Н. Н.

КАРТЕРЕТ

По \$ 25.00 — Йосиф Глущик.

По \$ 15.00 — Василь Матлага, Теодор Дреботій.

По \$ 10.00 — Мирослав Гудзік, Микола Кухта, Стефан Ткачик, Стефан Конів, Іван Глущик, Іван Петришин, Михайло Гидзік, Іван Рачинський, Демян Сенюк, Птро Брякайло, Володимир Дитиняк, Адам Киндзерський, Яків Турко, Стефан Пстрак, Андрій Моряк, Іван Кусній, Ілько Бойчук.

входять повідомлення членів про ширші сходи та резолюції, бо це було вписуване під одним числом; таких повідомлень висилалося 25-30 кожного разу.

Після секретаря звітував скарбник друг Петро Стахів, який подав прибутки і видатки за окремими позиціями, а потім загальний оборот каси Відділу. З уваги на непередбачені видатки в звітному році бюджет Відділу є дефіцитним — сказав скарбник — і на наступний рік Управа повинна призадуматися над тим, як придбати грошей до каси.

Після звітів вив'язалась ділова дискусія, в якій забирали слово: Володимир Гладич, інж. Тарас Грицай, Микола Степась, Петро Стахів, Гриць Тарасюк та інші.

На внесок голови Контрольної Комісії д-ра Миколи Степася, збори одногосно уділили абсолюторію уступаючій Управі і вибрали нову Управу на наступний діловий рік.

Збори пройшли в діловій і дружній атмосфері.

Присутній

По \$ 6.00 — о. Ярослав Федик.

По \$ 5.00 — Микола Гіряк, Михайло Дудич, Іван Лазар, Володимир Янів, Михайло Шманько, Ярослав Зубенко, Володимир Рубас, М. Ющак, Іван Запарнюк, Ілько Чвартацький, Михайло Микула, Іміль Зубак, Теодор Каськів, Василь Мазан, Стефан Матлага.

По \$ 3.00 — Андрій Гіряк, Розалія Терещецька, Богдан Принада, Михайло Капко, Іван Середоха.

По \$ 2.00 — Тимко Якубович, Йосиф Пукась, Маріян Шевчук, Дмитро Цимбаліста, Михайло Хімяк, Михайло Головчук, Павло Калічинський, Михайло Сенишин, Теодор Клебан, С. Белюх, прізвище нечитке.

По \$ 1.00 — Всахій Кілик, Йосиф Сюда, Яків Васюхно, Іван Жуковський, Антін Цар, Йосиф Вадяк, Іван Трунко, Михайло Кравик, Іван Роланець, Анастасія Фещур, Федір Герман, М. Абельт.

ГЕММОНД, ІНДІЯНА

Листа ч. 0230. Збірщик п. Степан Пилипчак.

По \$ 5.00 — Степан Пилипчак, Залуцький П., Кушнір В., Луцук І., Юзько І., Ткачук М.

По \$ 3.00 — Петрина Г., Луців М., Луцик О.

По \$ 2.00 — Іжак С., Залуцький П., Манджій В., Шевців В., Возняк М., Урядко М., Шуя В., Меленький А., Криса І.

По \$ 1.00 — Залуцький О., Яворська К., Куляс А., Яворський Я., Посадський Д., Стефанюк Ю.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.

Збірщики: Члени Відділу ООЧСУ Осередку СУМА.

По \$ 25.00 — Яр. Ковальчик, М. Ткач, Г. Бура, без іменний Д. П., без іменний М. П.

По \$ 15.00 — Без іменний П., без іменний Д., А. Щубак, Т. Шерег.

По \$ 10.00 — Л. Зиман, І. Озоровський, С. Вовкин, В. Кудий, І.Цегельницький, Копаницький, С. Максимчук, М. Васюта, д-р Валінський, Р. Романів, І. Коконавський, Саральнин, М. Броварний, Мр. Кучера.

По \$ 5.00 — І. Чопляк, В. Сметанюк, В. Г., Є. Яснювський, О. Зубрицький, І. Струк, Д. Явний, Єр. Воцяк, К. Філюш, о. декан Борса, С. М., Ф. Бура, В. Войко, Д. В. А., Т. Місіріс, д-р Дзядів, М. Тарапацький, Ю. Харчинко, А. Депченко, І. Микитюк, Яр. Янчинський, Ю. Кріль, М. Вігер, П. Шеремета, Д. М., Т. Бойко, В. Гаврилюк, М. Дзюбінський, І. Цюлко, В. Думановський, В. Садівник, М. Семенко, З. Комар, Р. Ференцевич, Ванарівський, Є. Котик, С. Мельник, М. Мацяк, В. Кульчинський, П. Костик, Л. Семиняк, І. Петришин.

По \$ 4.00 — Ю. Цюлко, М. Коваль, П. Палка.

По \$ 3.00 — Брати Починки, Яр. Петрух, П. Побігун, М. Кошуба, М. Миколин, С. Микитюк, О. Кейса, В. Гузар, С. Максимяк, В. Клапішляк, П. Пришляк, І. Клапко, І. Нінка, В. Білик, І. Пікулин, М. Жук, В. Ц.

По \$ 2.00 — Яр. Малиновський, О. Зарик, Г. Салюк, Г. Лосянович, Когут, Шпак, І. Грабар, С. Гріця, М. Яцусь, В. Гена, О. Тизьо, П. Лахацький, Мр. Цюлко, О. Зидик, Р. Кочмарський, С. Ховчун, Ю. Дубецький, М. Воднарук, Ф. Колодій, І. Вішка, О. Колодій, А. Сисун, М. Гайдук, І. Малішевський, Леуш, Г. Лисяк, І. Муха, І. Вірт, П. Швед, П. Такай, Г. Ілечко, А. Шаран, А. К., П. Колеба, Кр. Ласій, Ведмідь, В. Вакарук, Р.

БАЙОН, Н. ДЖ.

Листа ч. 0186. Збірщик ООЧСУ 16 Відділ.

По \$ 30.00 — ООЧСУ у Вайон.

По \$ 10.00 — Марк. Солонинка, М. Шкодин, М. Пукас.

По \$ 5.00 — С. Домарецький, В. Вінтонів, М. Кормежук, В. Когут, М. Сірий, Мир. Солонинка, Т. Драганчук, Т. Музичка, В. Шклярський, Я. Шеремета, М. Шишка, М. Голубець, Д. Чиж, В. Іванишин.

По \$ 4.00 — З. Сірий.

По \$ 3.00 — Я. Сірий, М. Дилетчук.

Листа ч. 0187.

По \$ 3.00 — В. Козак, І. Бахурський, М. Івасюта, М. Хмельницький, І. Ванько, В. Фесьо.

По \$ 2.00 — В. Федорик, М. Драганчук, І. Лабай, В. Воронкевич, С. Готра, М. Гаврилжук, М. Андрусиншин, В. Швидко, М. Смерека, М. Вукшований, М. Пилипчій, М. Зарічний, В. Петрінчак, М. Дворський, С. Тріска.

Листа ч. 0188.

По \$ 2.00 — М. Згоба, С. Галькевич.

По \$ 1.50 — В. Полтавець.

По \$ 1.00 — М. Кудибин, С. Думський, Г. Божик, О. Букшований, Д. Войчук, С. Якимець, І. Шкап'як, Л. Федак, М. Капуста, Йо. Комарницький.

По \$ 0.50 — П. Кондратюк, Ю. Валько.

БОФАЛО, Н. И.

Листа ч. 0211. Збірщик Антон Вішка.

По \$ 10.00 — Антон Вішка, Степан Хомин, Михайло Юрків.

По \$ 5.00 — Василь Уляк, Дмитро Ганущак, Осип Саржинський, Василь Райца, Петро Пугач, Ярослав Чекота, Михайло Сташків, Олекса Курляк, Петро Шевчин, Юрко Гудимняк.

По \$ 3.00 — Михайло Артимович.

По \$ 2.00 — Роман Михайлів, Степан Гоєгуляк, Василь Войко.

По \$ 1.00 — В. М., Михайло Хухря.

Листа ч. 0212. Збірщик Іван Горбачук.

По \$ 25.00 — М. Мандзій, Блендоногий.

По \$ 10.00 — Василь Вільчинський, Іван Горбачук, Петро Тиховський.

По \$ 5.00 — Петро Федик, Онофрик Павшик, Н. Н., Левчук, Петро Бурда, Олекса Кулик, Павло Некифорук, Михайло Телюк, Андрій Войчак, Франко Райца, Іван Кульчицький, Антін Андрухівський, М. Паславський, Ярослав Гулик, Василь Регула, Микола Стадник, М. Паньків, М. Лисак, П. Вулак, Еміліян Марушканець.

По \$ 3.00 — Стефан Вуйцік, М. Н., С. Слабик, Іван Гнатів.

По \$ 2.00 — Дмитро Принь, Володимир Тиховський, Дмитро Гілецький, Павло Вобенчук, Іван Козоріз, А. Дейнека, Микола Макогін, Анна Сидлярчук, Володимир Осадців, Іван Гайдук, Андрій Купницький, М. О. Осмак, Д. Антонів, Стефан Ковтало.

По \$ 1.00 — Володька, М. Самотовка, М. Міхалів, Д. Варанецький, Ф. Громоцький, Юрко Козуб.

ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ ЩИРЕ СПАСИВІ!

(Продовження збірки в наступному числі)

Васюта, В. Хомяк, робітник „Свободи”, Н. Н., К. Костів.

По \$ 1.00 — М. Тизьо, С. Чміль, В. Смотрич, П. П., Я. Синато, С. Гуйко, М. Баран, І. Кишлюк, С. Станіславишин, І. Коцюба, І. Варна, М. Чуйко, В. Палаченький, Ф. Палаченький, Г. Ступка, Ф. Вовк, Стецюк, Г. Іванів, П. Беган, П. Ващинський, І. Балнський, В. Сохан, робіт. „Свободи”, робіт. „Свободи”, робіт. „Свободи”, В. Батковський, М. Пічура.

ВІНГЕМТОН, Н. И.

Листи чч.: 0166, 0167, 0168. Збірщики: Євген Курило, інж. С. Винник, мгр. В. Гірний, І. Іванейко і П. Опацький.

По \$ 10.00 — Д-р Любомир Билів.

По \$ 5.00 — Євген Курило, інж. Євген Винник, мгр. Василь Гірний, Володимир Феданків, Михайло Захарків, Іван Мороз, Остап Коропей, Василь Іванонько, Антін Феданко, Евстахій Клочаний, Іван Тюх, Петро Сальків, Євген Здеб, Юрій Дячук, Іван Шмирко.

По \$ 4.00 — Петро Добрянський.

По \$ 3.00 — Іван Хомищак, Пилип Пиріг, Іван Іванейко, Павло Опацький, Тома Рудький, Василь Петришин, Василь Солецький.

По \$ 2.00 — Кирило Хмилівський, Володимир Шембель, Петро Шимко, Стефанія Євчук, Тадей Вацик, Осип Чебіняк, Осип Демчук, Осип Клочаний, Богдан Павловський, Марія Василів, Іван Корчинський.

По \$ 1.00 — Стефанія Ведріло, Володимир Хруняк, Анна Феданків, Ольга Курило, Михайло Корецький.

АМСТЕРДАМ

Листа ч. 0183. Збірщик п. Осип Пащак.

По \$ 5.00 — Іван Коваль.

По \$ 3.00 — Ярослав Дулиш.

По \$ 2.00 — Володимир Варшона, Петро Мажак, Мирон Бучак, Матвій Мелешко, Іван Пилипів.

По \$ 1.00 — Осип Пащак, Константин Вішко, Дмитро Римарук, Роман Вабала, Теодор Федаш, Володимир Вересюк, Петро Зенич, Василь Ільницький.

Листа ч. 0184. Збірщики: І. Пастернак, Г. Ільницький.

По \$ 2.00 — Григорій Ільницький.

По \$ 1.00 — Іван Пастернак, Марія Куніцька, Марта Паращук, Ольга Челюсяк, Сидор Нагрибецький, Олекса Жиглевич, Антін Качан, Василь Ільницький.

Листа ч. 0182. Збірщики: п. О. Пащак, п. С. Когут.

По \$ 10.00 — Михайло Мельник.

По \$ 2.00 — Семен Когут.

По \$ 1.00 — Іван Желяско, Іван Мандро, Іван Семчук, Василь Мельник.

Листа ч. 0181. Збірщик п. М. Свідерський.

По \$ 5.00 — Мирон Свідерський.

Листа ч. 0185. Збірщик О. Пащак.

По \$ 2.00 — Дмитро Олійник.